

NEFINANSIJSKI IZVEŠTAJ
PHILIP MORRIS OPERATIONS AD. NIŠ
ZA 2022. GODINU

PHILIP MORRIS OPERATIONS A.D. NIŠ

Sadržaj

1.	O izveštaju	1
2.	Uvodna reč Generalnog direktora	2
	Reč direktora proizvodnje	3
3.	O kompaniji	4
3.1	O kompaniji Philip Morris u Srbiji	4
4.	Održivo poslovanje	6
5.	Transformacija našeg poslovanja	7
5.1.	Istraživanje i razvoj	7
6.	Strateški okvir	8
6.1.	Inovacije za razvoj boljih proizvoda	9
	- Naši proizvodi od nesagorevajućeg duvana na srpskom tržištu	
	- Pristup proizvodima od nesagorevajućeg duvana	
6.2.	Poslovanje u skladu sa najboljim praksama	11
	- Integritet u poslovanju	
	- Odgovoran marketing i prodaja	
	- Održivo upravljanje lancem snabdevanja	
	- Poštovanje ljudskih prava	
	- Privatnost i zaštita podataka	
	- Sprečavanje nezakonite trgovine duvanom	
	- Odgovorno zastupanje i poštovanje fiskalnih praksi	
	- Sprečavanje korupcije	
6.3.	Briga o ljudima sa kojima radimo	19
	- Zdravlje, sigurnost i dobrobit zaposlenih	
	- Prepoznavanje i zadržavanje talenata	
	- Obuke i razvoj	
	- Poštovanje različitosti i inkluzija	
	- Benefiti za zaposlene	
	- Nagrade i priznanja	
	- Mogućnosti za studente	
	- Projekti u zajednici	
6.4.	Zaštita životne sredine	29
	- Klimatske promene	
	- Dekarbonizacija naših operacija	
	- Upravljanje vodama	
	- Alliance for Water Stewardship	
	- Upravljanje otpadom	
	- Sprečavanje nepravilnog odlaganja proizvoda nakon upotrebe	

1. O izveštaju

Zadovoljstvo nam je da vam predstavimo nefinansijski izveštaj za 2022. godinu o napretku naše kompanije u oblasti održivog razvoja koji predstavlja rezultate koje smo postigli na poljima transformacije poslovanja, razvoja naših zaposlenih, lokalne zajednice i zaštite životne sredine.

Izveštaj obuhvata aktivnosti kompanije *Philip Morris Operations a.d. Niš* (PMOP) i odnosi se na period od 1. januara do 31. decembra 2022. godine.

Izveštaj je objavljen na zvaničnoj internet stranici kompanije www.din.co.rs

2. Uvodna reč Generalnog direktora

Aleksandar Jakovljević
Generalni direktor
za Jugoistočnu Evropu

Veoma mi je drago što imam priliku da vas uvedem u naš godišnji izveštaj o nefinansijskom poslovanju za 2022. godinu, koji opisuje veliki broj inicijativa realizovanih u raznim oblastima u toku prethodne godine, i daje širu perspektivu finansijskom izveštaju čiji je sastavni deo.

Ova 2023. godina za nas je godina jubileja - 20 godina otkad je kompanija Philip Morris International (PMI) privatizovala Duvansku industriju Niš. U tom periodu naša fabrika se razvijala, modernizovala, privlačila u Srbiju sve veću proizvodnju za strana tržišta i korak po korak pozicionirala se veoma visoko na lestvici u sistemu kompanije PMI.

Ali nismo se zadržali samo na tradicionalnom biznisu, već smo pre šest godina u Srbiji predstavili IQOS, naš sada već dobro prepoznatljiv proizvod koji zagreva duvan. Zahvaljujući inovativnoj tehnologiji i naprednim naučnim istraživanjima koja stoje iza ovog uređaja, kao i jedinstvenom korisničkom iskustvu i podršci, IQOS je mnogim pušačima dao priliku da naprave bolji izbor i sa cigareta predu na manje štetne alternative.

Nauka i tehnološki razvoj omogućavaju nam danas da u svim sferama života smanjimo negativne uticaje i pronalazimo bolje opcije, i upravo je to vizija koja stoji iza naših bezdimnih alternativa. Brojni benefiti prelaska na bolje alternative učinili su da IQOS bude predvodnik koncepta smanjenja štetnosti od pušenja koji je do tog trenutka bio nedovoljno prepoznat. Tako je IQOS otvorio vrata mnogim alternativama za cigarete koje dolaze i dolaziće na naše tržište. Naša kompanija je u 2022. godini ušla i na teren elektronskih cigareta lansirajući IQOS VEEV i VEEBA proizvode, iza kojih čvrsto stoji nauka, najnovije tehnologije, kontrola kvaliteta i odgovorna komercijalizacija; zbog čega su, zajedno sa ostalim bezdimnim proizvodima, daleko bolja alternativa od cigareta.

Dosadašnji uspesi, aktuelna transformacija iz tradicionalne u modernu, na nauci i tehnologiji zasnovanu kompaniju, kao i kontinuirani napor države da stvori povoljno okruženje koje počiva na istim principima kojima se mi vodimo, daje nam podstrek za dalji rast i razvoj naše kompanije u Srbiji.

Aleksandar Jakovljević

Reč direktora proizvodnje

Igor Kroshko
Direktor proizvodnje
za Jugoistočnu Evropu

Zadovoljstvo mi je što ćemo vam u Izveštaju o nefinansijskom poslovanju za 2022. godinu predstaviti realizovane akcije i inicijative na kojima se temelji kontinuiran, održiv i profitabilan rast naše kompanije. Svaka godina nosi sa sobom nove izazove i očekivanja. Uzevši u obzir trenutnu situaciju u svetu, veliko mi je zadovoljstvo da podelim sa vama da je fabrika u Nišu odolela svim izazovima i ostvarila rekordni volumen proizvodnje u 2022. godini.

Kao kompanija sa razvijenom ekološkom svešću težimo ka tome da naša proizvodnja bude održiva, i predano radimo na postizanju što boljih rezultata u svim aspektima zaštite životne sredine i održivog razvoja.

Kao odgovor na rekordni volumen proizvodnje s jedne strane i globalne energetske izazove sa druge, sproveli smo više inicijativa koje su rezultirale smanjenjem specifične potrošnje energije za 5.1%. Pored toga, u skladu sa našom posvećenošću odgovornom upravljanju vodama, smanjili smo specifičnu potrošnju vode za 3.1%, sprovodeći nekoliko važnih inicijativa o kojima možete više pročitati u ovom izveštaju. Poslednje, ali ne manje važno, ostajemo snažno posvećeni smanjenju otpada iz naše proizvodnje i reciklaži, i ponosni smo na ostvarenu stopu reciklaže od 99.97%.

Želim da se zahvalim svim svojim kolegama zato što su pozitivno odgovorili na sve izazove koji su se našli pred nama. Kompanija će se u narednim godinama truditi da dodatno poboljša svoje performanse, a to je moguće jedino uz kontinuirane napore i posvećenost čitavog našeg tima koji je zaslužan za uspehe koje postižemo. U sklopu ovog izveštaja možete naći više detalja o našem poslovanju i postignutim rezultatima.

3. O kompaniji Philip Morris International

Philip Morris International (PMI) predvodi transformaciju u duvanskoj industriji koja za cilj ima stvaranje budućnosti bez duvanskog dima i zamenu cigareta bezdimnim proizvodima, za dobrobit odraslih pušača koji bi inače nastavili da puše, društva, kompanije i njenih akcionara. PMI je vodeća internacionalna duvanska kompanija koja se bavi proizvodnjom i prodajom cigareta, bezdimnih proizvoda i sa njima povezanih elektronskih uređaja i dodataka, kao i drugih proizvoda koji sadrže nikotin.

PMI gradi budućnost na novoj kategoriji bezdimnih proizvoda koji, iako nisu bez rizika, predstavljaju mnogo bolji izbor u odnosu na pušenje cigareta.

Kroz multidisciplinarnu mogućnosti u razvoju proizvoda, najsavremenije proizvodne pogone i naučnu potvrdu rezultata, PMI ima za cilj da osigura da njegovi bezdimni proizvodi ispune očekivanja odraslih pušača kao i stroge regulatorne zahteve. Portfolio bezdimnih proizvoda kompanije PMI uključuje proizvode od nesagorevajućeg duvana i proizvode sa parom koja sadrži nikotin. Od 30. septembra 2021. godine bezdimni proizvodi kompanije PMI su dostupni u prodaji na 70 tržišta, uključujući i Srbiju.

Za više informacija posetite www.pmi.com i www.pmiscience.com

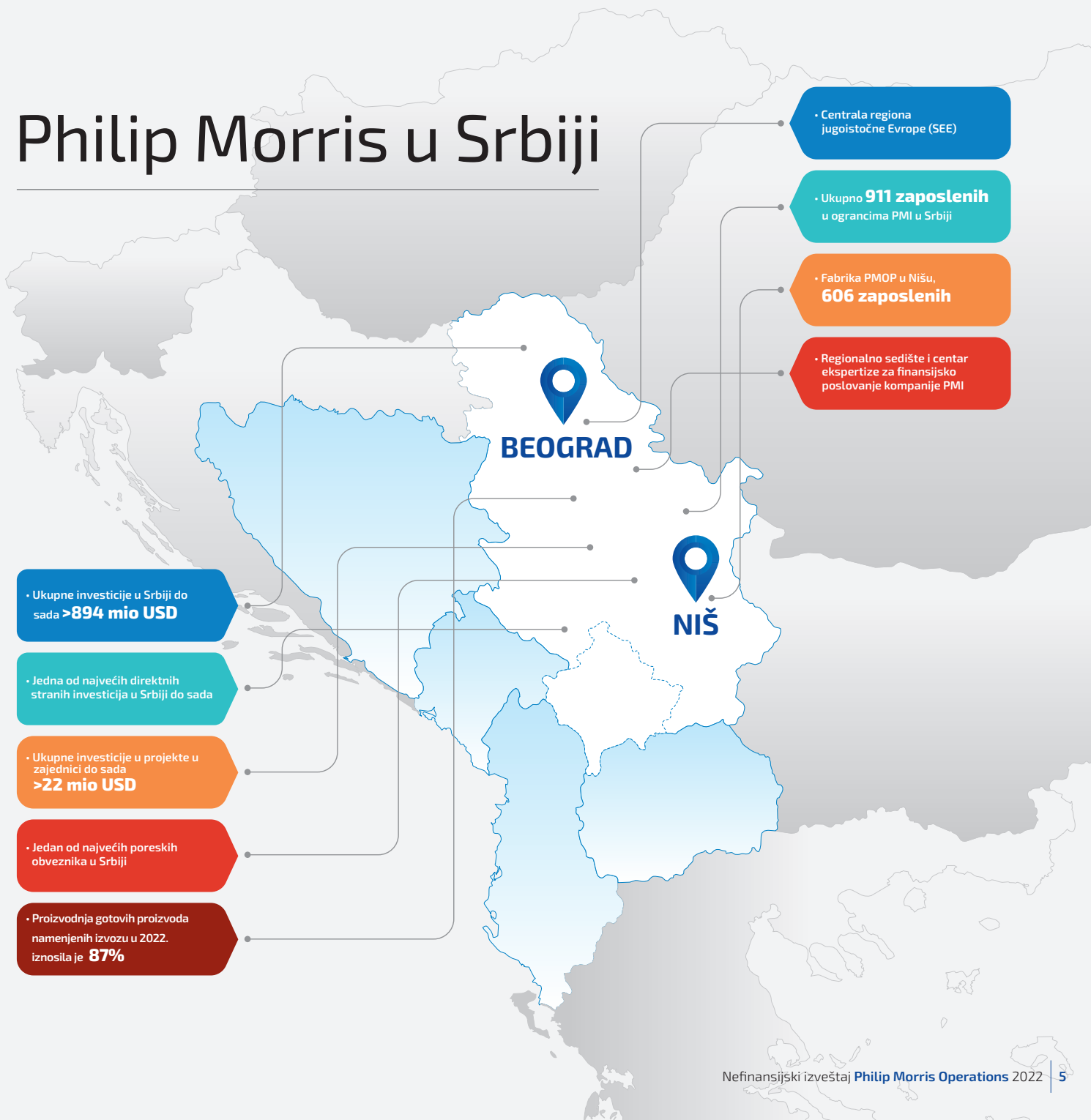
3.1 O kompaniji Philip Morris u Srbiji

U Srbiji, *Philip Morris International* obavlja delatnost kroz dva ogranka, *Philip Morris Operations a.d. Niš* (PMOP) i *Philip Morris Services d.o.o. Beograd* (PMSE). Fabrika u Nišu jedna je od najmodernijih u globalnoj mreži fabrika kompanije PMI, i najveći je proizvođač duvanskih proizvoda u zemlji, dok je Beograd regionalno sedište kompanije PMI za jugoistočnu Evropu (SEE) kao i jedan od centara ekspertize za finansijsko poslovanje kompanije PMI. Trenutno imamo ukupno 911 zaposlenih širom zemlje, od čega u PMOP radi 606 zaposlenih.

Novija istorija kompanije PMOP počinje u oktobru 2003. godine kada je PMI privatizovao najveću srpsku fabriku duvana, DIN "Fabrika duvana" a.d. Niš (DIN). Od 2003. godine PMI je uložio više od 894 miliona dolara u Srbiji, čime ostaje jedan od najvećih investitora u zemlji.

U Srbiji smo od 2003. godine uložili preko 22 miliona dolara u razne inicijative u zajednici. Želimo da pomognemo razvoj zajednice kroz programe usmerene na inovativno preduzetništvo, obrazovanje i nauku. Naš najnoviji strateški donatorski program "StarTech", koji se realizuje u saradnji sa Nacionalnom alijansom za lokalni ekonomski razvoj (NALED), je trogodišnji program vredan 5 miliona dolara, usmeren na promociju inovacija i tehnološkog razvoja u Srbiji, kao i podršku digitalnoj transformaciji malih i srednjih preduzeća. Cilj projekta je da se ubrza rast srpskih kompanija i transformacija tradicionalne ekonomije u digitalnu, kroz podršku u formi obezbeđivanja sredstava i ekspertize, rada na unapređivanju uslova za podsticanje inovacija i promocije domaćeg inovativnog preduzetništva.

Philip Morris u Srbiji

4. Održivo poslovanje u našoj kompaniji

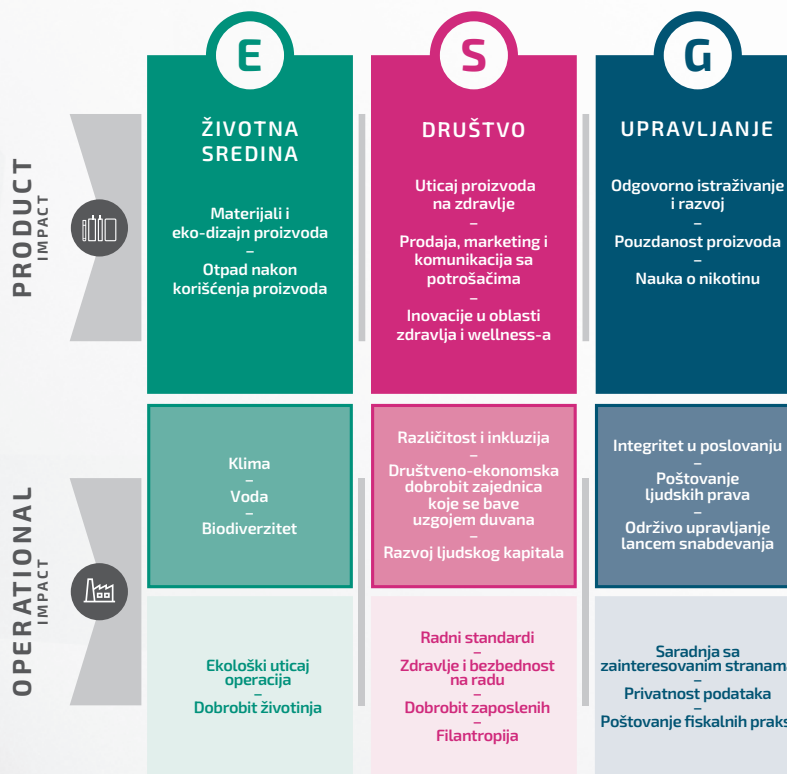
Ostvarivanje budućnosti bez duvanskog dima mora biti postignuto na održiv način. Održivo poslovanje predstavlja srž transformacije kompanije PMI, koje podstiče inovacije i osigurava dugoročni uspeh. Naš pristup održivosti fokusira se na tri ključne oblasti: životnu sredinu, društvo i upravljanje, to jest na način kako obezbeđujemo poštovanje zakona i svih internih procedura koje regulišu naše poslovanje.

Ove oblasti posmatramo u odnosu na to ŠTA proizvodimo i KAKO proizvodimo, odnosno kroz prizmu uticaja naših proizvoda na okruženje, i samih operacija (bilo proizvodnih ili komercijalnih). Ali pre svega, naša strategija se zasniva na tome da je za dugoročnu održivost naše kompanije neophodno da u potpunosti zamenimo cigarete alternativama bez duvanskog dima. U osnovi ove strategije nalaze se inovacije usmerene na razvoj alternativnih proizvoda koje će zameniti cigarete. Upravo je ovo oblast gde možemo dati najveći doprinos unapređenju javnog zdravlja.

Tri stuba održivosti

Adresiranje ovog ključnog pitanja zahteva trostrani pristup:

1. Razviti bolje alternative pušenju
Istraživanje, razvoj i komercijalizacija naučno potkrepljenih proizvoda koji sadrže nikotin koji su manje štetni od cigareta.
2. Ubrzati trend opadanja broja pušača
Obezbediti širok pristup alternativama za punoletne pušače, koji inače ne bi prestali da puše, kako bi osigurali da ovi proizvodi ubrzaju pad rasprostranjenosti pušenja.
3. Učiniti da cigarete postanu stvar prošlosti
Fokusiran rad na tome da bolje alternative zamene cigarete i učine ih zastarelim.

5. Transformacija našeg poslovanja

Pušenje je štetno po zdravlje, a najbolji način da se izbegnu štetne posledice pušenja jeste da se nikada ne počne ili da se u potpunosti prestane s pušenjem. Ipak, prema podacima Svetske zdravstvene organizacije (SZO) iz 2022. godine, približno 1.3 milijarde ljudi širom sveta je pušilo cigarete ili druge duvanske proizvode koji se zasnivaju na sagorevanju duvana, a prema podacima SZO, očekivanja su da će 2025. godine biti otprilike isti broj pušača.

Naš prioritet je da adresiramo uticaj pušenja na zdravlje nudeći alternative koje su naučno potvrđene kao mnogo bolji izbor u odnosu na nastavak pušenja. Verujemo da svaka kompanija ima etičku i društvenu odgovornost da adresira i smanji negativne uticaje proizvoda koje proizvodi i prodaje.

Iza naše posvećenosti stoji značajan naučno-istraživački rad i razvojni program, kao i velika ulaganja u proizvodne, komercijalne i ljudske kapacitete i infrastrukturu potrebnu da se ove alternative iznesu na tržište.

Ukoliko želite da pogledate ceo tekst PMI izjave o svrsi, posetite: <https://www.pmi.com/statement-of-purpose>

5.1 Istraživanje i razvoj

Glavni izvor bolesti povezanih sa pušenjem je poznat: sagorevanjem duvana emituje se većina štetnih materija koje se nalaze u dimu cigareta. Izbegavanjem sagorevanja smanjujemo ili eliminišemo stvaranje štetnih i potencijalno štetnih sastojaka (HPHCs). Kroz značajna ulaganja u istraživanje i razvoj, razvili smo proizvode koji imaju značajno smanjen uticaj na zdravlje u poređenju sa cigaretama koje sagorevaju duvan. To smo postigli naučnim istraživanjima i razvojem bezdimnih proizvoda, čiji je profil smanjenog rizika naučno potkrepljen, koristeći program koji se zasniva na najboljim praksama farmaceutske industrije (pročitajte više na <https://www.pmiscience.com/sr/home>).

Naša dva glavna centra za istraživanje i razvoj, smeštena u Švajcarskoj i Singapuru, zapošljavaju stotine naučnika, inženjera i drugih stručnjaka koji rade na razvoju i evaluaciji bezdimnih proizvoda. Ovim radom rukovode naš globalni direktor za bionauku, globalni direktor za proizvode i globalni direktor za potrošače, koji su članovi najvišeg menadžmenta kompanije PMI.

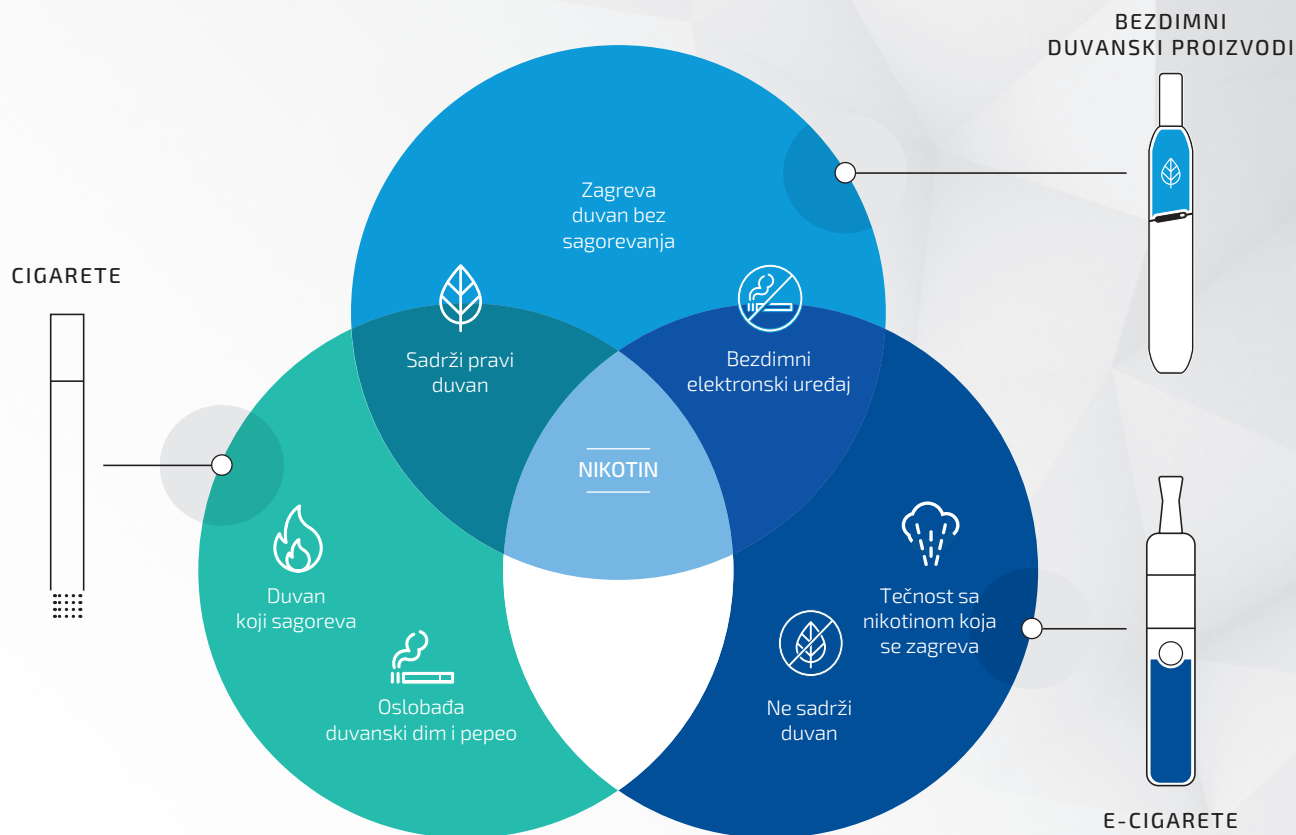

6. Strateški okvir

6.1 Inovacije za razvoj boljih proizvoda

Institucije javnog zdravlja, naučna zajednica i mnoga regulatorna tela, kao što je Američka uprava za hranu i lekove (FDA), slažu se da primarni uzrok bolesti povezanih sa pušenjem nije nikotin, već udisanje štetnih i potencijalno štetnih sastojaka, od kojih se većina emituje kao rezultat sagorevanja duvana. Iz tog razloga, naša kompanija je razvila i nastavlja da usavršava portfolio proizvoda koji oslobađaju nikotin bez sagorevanja - bezdimnih proizvoda. Iako nisu bez rizika, ovi proizvodi su daleko bolji izbor od nastavka pušenja.

Razlika između cigareta, e-cigareta i bezdimnih duvanskih proizvoda

Naši bezdimni proizvodi na srpskom tržištu

Naš glavni proizvod u ovoj kategoriji, IQOS, lansiran je na srpskom tržištu u aprilu 2017. godine. U maju 2021. lansirali smo i lil Solid, drugi proizvod iz ove kategorije na našem tržištu. IQOS uređaj je elektronski uređaj koji ne sagoreva već zagreva duvan, pri čemu se proizvodi aerosol koji sadrži nikotin koji korisnik udiše.

U decembru 2022. godine na srpskom tržištu su lansirana i dva nova proizvoda, IQOS VEEV i VEEBA, elektronski bezdimni proizvodi namenjeni isključivo punoletnim pušačima koji ne sadrže duvan, već tečnost sa nikotinom.

Kako ovi proizvodi mogu da smanje rizik?

Studije koje je sproveda kompanija PMI pokazuju da IQOS izbegavanjem sagorevanja duvana smanjuje rizik od štetnosti u poređenju sa pušenjem. Decenije epidemioloških podataka su pokazale da je razvoj bolesti povezanih sa pušenjem izazvan hroničnim udisanjem štetnih i potencijalno štetnih materija (HPHC) koje se nalaze u dimu cigareta. Kada se upali cigareta, temperatura koju proizvodi duvan koji gori dostiže od 600 do 900 stepeni Celzijusa. Visoka temperatura koju stvara sagorevanje stvara HPHC. Kada se koristi IQOS, uređaj stalno prati i kontroliše temperaturu duvana tako da ostane ispod 350 stepeni Celzijusa. Kao rezultat toga, para koja sadrži nikotin koju potrošač udiše sadrži znatno niže nivoe HPHC-a od cigareta. Naše studije pokazuju da tokom rada IQOS-a ne dolazi do sagorevanja, a aerosol koji se generiše ima u proseku od 90 do 95 procenata niže nivoe HPHC u odnosu na dim cigareta. Najnovije inovacije iz IQOS porodice elektronskih uređaja, IQOS VEEV i VEEBA, karakteriše MESH tehnologija zagrevanja i digitalni kontrolni sistem na uređaju koji sprečava pregrevanje, stvarajući u proseku 95% niži nivo štetnih sastojaka u poređenju sa cigaretama. Ova tehnologija je više od 6 godina naučno razvijana i testirana u Švajcarskoj.

Od svih vrsta bezdimnih proizvoda koje smo do sada razvili, najviše podataka i istraživanja je urađeno za IQOS. Prikupljeno je jako puno kliničkih i nekliničkih podataka koji potkrepljuju potencijal ovog proizvoda za smanjenje rizika od razvoja bolesti povezanih sa pušenjem u poređenju sa nastavkom pušenja cigareta. Naše naučne

rezultate takođe podržava i sve veći broj nezavisnih istraživanja. Lista nezavisnih studija (ukupno preko 279) koje su objavljene u vezi sa bezdimnim proizvodima naše kompanije i/ili našim metodama i rezultatima, od 16. marta 2022, može se pronaći na <https://www.pmiscience.com/whats-new/independent-studies>. Nezavisno od metodologije koju primenjuju, većina studija ukazuje na pozitivne razlike između IQOS aerosola i duvanskog dima.

Pristup bezdimnim proizvodima

Korist koju bezdimni proizvodi mogu imati po javno zdravlje zavisi ne samo od njihovog potencijala da smanje rizik od bolesti povezanih sa pušenjem, već i od njihove stvarne upotrebe kao alternative cigaretama od strane odraslih pušača. Da bi pušači prešli na njih, ove alternative moraju biti dostupne.

Globalna ambicija kompanije PMI je da do 2025. najmanje 40 miliona pušača pređe na PMI bezdimne proizvode i prestane da puši. Da bismo postigli svoj cilj, koristimo svoje resurse da, tamo gde možemo, podignemo svest, prihvatljivost, dostupnost i pristupačnost bezdimnih proizvoda. Ovaj broj bi mogao rasti ukoliko bi više regulatornih organa u svoje politike uključilo koncept smanjenja štetnosti od duvana kao dopunu postojećim propisima u pogledu prevencije početka pušenja i podsticaju prestanka pušenja. Da bi se poboljšao pristup bezdimnim proizvodima, ključno je regulatorno okruženje koje omogućava prodaju bezdimnih proizvoda i komunikaciju sa odraslim pušačima.

6.2 Poslovanje u skladu sa najboljim praksama

Težimo izvrsnosti u svemu što radimo. To uključuje da radimo sve što je u našoj mogućnosti kako bismo osigurali da se naši proizvodi komercijalizuju odgovorno, u skladu sa propisima i društvenim očekivanjima. Programi i pravila koja smo uspostavili pomažu nam da ispunimo visoke standarde koje smo postavili za naše marketinške i prodajne aktivnosti.

Naš lanac snabdevanja čini značajan deo našeg društvenog i ekološkog uticaja u zajednici. Zato principi održivog razvoja čine sastavni deo našeg upravljanja lancem snabdevanja, a mi kontinuirano blisko saradujemo sa našim dobavljačima i poslovnim partnerima kako bismo stvorili održivu vrednost. U svemu ovome, naš vodeći princip ostaje da štitimo i promoviramo ljudska prava svih koji su uključeni u naše poslovne aktivnosti.

Integritet u poslovanju

Za nas, poslovanje sa integritetom znači poštovanje zakona, našeg Vodiča za uspeh (Kodeks ponašanja kompanije PMI) i drugih obaveza kompanije. Naš Vodič za uspeh definiše pravila koja sledimo i opisuje vrednosti koje čine osnovu etičkog postupanja.

Svesni smo da reputacija kompanije proizilazi iz zbira naših pojedinačnih akcija. Stoga, jasno definišemo očekivanja u pogledu etičkog postupanja i pravila ponašanja koja imamo kako za sve zaposlene u našoj kompaniji tako i za dobavljače sa kojima radimo. Ta očekivanja su utkana i u naše sisteme upravljanja što nam omogućava da osiguramo da se ona i ispunjavaju.

Odgovoran marketing i prodaja

Naša kompanija podržava regulativu koja uključuje koncept smanjenja štetnosti od duvana, mere kojima se ljudi obeshrabruju da počnu da puše i podstiču da prestanu da puše, ali i podstiču pušači, koji ne nameravaju da prestanu da puše, da pređu na manje štetne bezdimne alternative cigareta.

Primenjujemo stroga pravila u pogledu načina na koji komuniciramo o našim proizvodima sa odraslim potrošačima. Svoje proizvode komercijalizujemo odgovorno kako bismo sprečili da našim proizvodima imaju pristup i koriste ih osobe kojima nisu namenjeni, uključujući maloletne osobe i nepušače. PMI upozorava potrošače na to kako naši proizvodi utiču na zdravlje. Sva pakovanja za konvencionalne duvanske proizvode koji sagorevaju i za bezdimne alternative sadrže jasna i vidljiva zdravstvena upozorenja.

Sve naše komercijalne aktivnosti se vode setom osnovnih principa:

- Proizvodi kompanije PMI namenjeni su isključivo odraslim potrošačima koji puše ili koriste druge proizvode koji sadrže nikotin.
- Upozoravamo potrošače na to kako naši proizvodi utiču na zdravlje.
- Mi komuniciramo o našim proizvodima kako bismo odraslim potrošačima omogućili da naprave izbor. Način na koji proizvode plasiramo na tržište je iskren i transparentan.
- Dizajniramo, razvijamo i komercijalizujemo naše proizvode na načine koji su u skladu sa našom misijom budućnosti bez duvanskog dima.

PMI u potpunosti poštuje zakon i naše sopstvene visoke standarde. Naši principi i prakse u oblasti prodaje i marketinga su definisani kroz dva zasebna marketinška Kodeksa ponašanja – Kodeks za konvencionalne duvanske proizvode koji sagorevaju i Kodeks za alternative od nesagorevajućeg duvana (bezdimni proizvodi). Ovi marketinški kodeksi ponašanja uspostavljaju sveobuhvatan proces upravljanja kako bi se osiguralo da su svi komercijalni programi, kampanje i inicijative u skladu sa svim relevantnim zakonima kao i principima koje sadrži sam Kodeks. Sve osobe koje su uključene u aktivnosti u vezi komercijalizacije proizvoda kompanije PMI - uključujući naše zaposlene i treća lica koja deluju u naše ime - moraju biti obučeni o Kodeksima i moraju ih poštovati.

Naša posvećenost prevenciji pristupa mladih duvanskim proizvodima

Mladi ne bi smeli da imaju pristup, niti da konzumiraju bilo koji duvanski ili nikotinski proizvod. Zaštita osoba mlađih od 18 godina od kupovine ovih proizvoda mora biti prioritet za sve aktere, od duvanskih i drugih kompanija koje proizvode ili uvoze konvencionalne i elektronske cigarete („vejp“), tako i za trgovačke firme koje se bave maloprodajom, ali i za institucije koje regulišu ceo proces. Podržavamo propise koji obezbeđuju da samo punoletne osobe mogu da kupuju duvanske i nikotinske proizvode. Naše odgovorne prakse u pogledu komercijalizacije proizvoda oslanjaju se na pridržavanje pravila i posvećenost naših zaposlenih i trećih strana sa kojima radimo.

Mi takođe postavljamo stroge standarde za naše direktne trgovinske partnere i radimo sa njima kako bismo obezbedili da se spreči prodaja ovih proizvoda maloletnim osobama. Ovo uključuje mehanizme kao što su: redovno slanje pisma o obavezi sprečavanja prodaje duvanskih proizvoda maloletnim osobama, ugovorne klauzule koje obezbeđuju striktno poštovanje zakona koji reguliše ovu oblast, edukativne module na platformi za digitalnu komunikaciju koju koristimo sa našim maloprodajnim partnerima koji se bave temom sprečavanja prodaje naših proizvoda maloletnim osobama (Youth Access Prevention - YAP), kao i monitoring u pogledu poštovanja pravila.

Globalni PMI cilj u pogledu pokrivenosti mreže direktnih trgovinskih partnera YAP programom iznosi 90%, a rezultat od 95.2% koji smo postigli na tržištu Srbije potvrđuje našu posvećenost prevenciji pristupa mladih duvanskim i nikotinskim proizvodima.

95,2%

Maloprodajne mreže sa kojom saradjujemo širom Srbije dobilo je pismo našeg generalnog direktora o obavezi sprečavanja prodaje duvanskih proizvoda maloletnim osobama

Trgovinskih partnera je uključeno u programe edukacije (kroz digitalnu platformu ili uživo)

Trgovinskih ugovora sadrži ugovornu klauzulu o poštovanju zakona koji reguliše ovu oblast

Održivo upravljanje lancem snabdevanja

Imajući u vidu rastući trend integrisanja i globalizacije lanaca snabdevanja, postizanje balansa između obezbeđenja kontinuirane nabavke i ekonomske isplativosti sa ambicioznim ekološkim, društvenim, i standardima kvaliteta je glavni prioritet. Čvrsto verujemo da PMI ima važnu ulogu u pogledu angažovanja naših dobavljača kako bi se ne samo smanjio bilo kakav negativni društveni i ekološki uticaj naših poslovnih aktivnosti na društvo, već i kreirala pozitivna društvena, ekološka i ekonomska vrednost za ljude i zajednicu sa kojima saradujemo.

Naša strategija održivosti lanca snabdevanja zasnovana je na *Principima odgovorne nabavke* (Responsible Sourcing Principles - RSP) kompanije PMI, koji su usklađeni sa Rukovodećim principima UN o poslovanju i ljudskim pravima, Deset principa Globalnog dogovora UN i konvencijama Međunarodne organizacije rada (ILO). RSP, zajedno sa svojim odgovarajućim Uputstvima za implementaciju, postavlja standarde procesa i performansi za naše dobavljače materijala i usluga, od direktnih materijala koji se koriste u proizvodnji naših proizvoda, do roba i usluga potrebnih za vođenje našeg poslovanja. Radom na održivosti u našem lancu snabdevanja duvanom globalno upravlja naše Odeljenje za duvan i zasniva se na *Kodeksu dobre poljoprivredne prakse* (Good Agricultural Practices - GAP) i našem *Kodeksu dobrih radnih praksi u poljoprivredi* (Agricultural Labor Practices - ALP).

RSP definiše zahteve u pogledu procesa i performansi dobavljača, koji se primenjuju na sve dobavljače koji posluju sa našom kompanijom. To je dokument, koji prihvataju svi naši postojeći dobavljači, a takođe je i sastavni deo naše konkursne dokumentacije prilikom ugovaranja novih dobavljača. Kako bismo ovoj temi pridodali još veći značaj RSP će takođe biti sastavni deo velikog broja naših ugovora koje sklapamo sa dobavljačima. Očekujemo da se naši dobavljači pridržavaju zahteva sadržanih u RSP-u, da sagledaju svoje poslovanje i svoj lanac snabdevanja i da procene njihovu usklađenost sa našim očekivanjima. U sklopu standardnog procesa koji primenjujemo, proveravamo da li se dobavljači pridržavaju RSP-a i očekujemo da rade na otklanjanju svih uočenih nedostataka.

U Srbiji smo 2019. godine takođe primenili globalni PMI STEP program za due diligence koji smo koristili kako bismo obezbedili da naši ključni dobavljači budu u skladu sa našim RSP-om. Od 2022. godine koristimo *Ecovadis* (www.ecovadis.com), globalnu platformu za ocenjivanje održivog razvoja dobavljača i njihovu sertifikaciju, i fokusiramo se na rad sa dobavljačima koji su ocenjeni visokom ocenom.

Očuvanje šuma nam je od izuzetne važnosti jer predstavlja stub posvećenosti održivom razvoju na koji se naša kompanija obavezala. Postavili smo ambiciozne ekološke ciljeve i znamo da ih ne možemo postići sami. Naša ekološka posvećenost ovom aspektu je detaljno opisana u „Manifestu o nultom krčenju šuma“ (PMI Zero Deforestation Manifesto) sa kojim smo upoznali sve naše dobavljače koji svoje proizvode izrađuju od drveta i od njih zatražili postupanje u skladu sa ovim dokumentom, kao i podnošenje odgovarajućih sertifikata.

Zajedno sa našim dobavljačima, kontinuirano razvijamo i implementiramo mnoge inicijative za poboljšanje efikasnosti. U Srbiji, u 2022. godini održali smo trend iz 2021. godine od 14%, u pogledu broja inicijativa koje su bile direktno povezane sa održivim razvojem, kao što je smanjenje emisije CO₂, upotreba ekološki prihvatljivih materijala u proizvodnji, itd. Tako je na primer PMOP bio među prvim PMI filijalama koje su implementirale nova ekološka rešenja u svoj vozni park potpunom zamenom celokupnog voznog parka hibridnim automobilima.

Još jedna ilustracija naše posvećenosti može se videti i kroz proces selekcije novih dobavljača. U 2022. godini, zahvaljujući selekciji novog dobavljača za upravljanje otpadom, čiji su procesi u skladu sa našim globalnim ciljevima održivosti, od početka godine su postignuti rezultati povrata otpada od 99.93%.

Pored stroge kontrole materijala od kojih naši dobavljači izrađuju materijale za komercijalne aktivnosti, poseban fokus smo stavili na rukovanje materijalima kojima je prošla inicijalna potrebna vrednost. Cilj nam je da smanjimo generisanje otpada u svakom pogledu, pa velikom delu tih materijala produžavamo životni vek. Zajedno sa svojim dobavljačima ih doradujemo, menjamo im svrhu ili ih jednostavno obnovimo i ponovo koristimo za svoje komercijalne aktivnosti, a onaj deo koji se ne može ponovo upotrebiti u potpunosti recikliramo.

U 2022. godini, dodavanje novih proizvoda u naš portoflio, naročito proizvoda za jednokratnu upotrebu, dodatno je podstakao naše napore da se podigne opšta društvena svest o neophodnosti reciklaže. Da bismo smanjili količine otpada koji se odlaže na deponije i povećali stopu reciklaže, trudimo se da kontinuirano informišemo naše potrošače o najboljim praksama u pogledu tretmana različitog otpada koji se generiše nakon upotrebe naših proizvoda. Pored toga, mi im pružamo i jedinstven program u okviru koga ih pozivamo da nam se priključe u očuvanju našeg okruženja. Naše potrošače snabdevamo posebnim kutijicama i kesicama, izrađenim od ekološki prihvatljivih materijala, kako bi im olakšali da svoje proizvode koje više ne koriste sačuvaju i vrate nam kako bismo ih reciklirali, a njima pružili mogućnost da odgovorno odlažu otpad nakon konzumacije naših proizvoda.

Poštovanje ljudskih prava

Podržavamo etički pristup, integritet u poslovanju, kulturu poštovanja, poštenja i pravičnosti kroz strukture upravljanja, procedure i prakse koje podstiču transparentnost i sprečavaju neetičko ponašanje u našem poslovanju i lancu snabdevanja.

U kompaniji PMI, poštovanje ljudskih prava je osnov za dobro upravljanje rizicima i stvaranje vrednosti. Mi na to ne gledamo samo kao na ispravnu stvar koju treba poštovati, već to predstavlja jasan poslovni cilj: integrisanje poštovanja ljudskih prava u sve naše strategije i celokupno poslovanje omogućava nam da smanjimo pravne i finansijske rizike, kao i da sprečimo rizike u pogledu problema u lancu snabdevanja. Ukupna reputacija kompanije zasniva se na njenim postupcima i poverenju koje stiče na osnovu toga kako to vide zainteresovane strane. Ovakvo sagledavanje rizika je posebno važno za multinacionalne kompanije poput naše, koje posluju širom sveta.

Naš rad u pogledu zaštite ljudskih prava, na koji se primenjuju globalni principi o poštovanju ljudskih prava kompanije PMI (**PMI's Commitment to Human Rights - HRC**) vodi centralni tim sastavljen od predstavnika različitih funkcija i sprovodi se kroz opsežno interno angažovanje i obuke, eksterne procene uticaja na ljudska prava (HRIA), konsultacije sa stručnjacima i partnerske projekte. Implementacija HRC-a podrazumeva uspostavljanje pravih sistema kontrola u okviru naših procesa i praksi. Rizici iz oblasti ljudskih prava uključeni su u našu ukupnu integrisanu procenu rizika, naš program poštovanja pravila, i procese *due diligence* i evaluacije dobavljača.

Sagledavanje pitanja ljudskih prava uključeno je u naš Kodeks ponašanja (nazvan Vodič za uspeh) i prateći skup principa i praksi (P&P), koji se primenjuju na sve zaposlene u PMI-u i odražavaju naše osnovne vrednosti – kulturu poštenja, poštovanja i pravičnosti. Podržavamo atmosferu međusobnog razumevanja, bezbednosti i profesionalizma na radnom mestu. Odluke vezane za zapošljavanje i karijerni razvoj naših zaposlenih donosimo isključivo na osnovu njihovih profesionalnih sposobnosti i zasluga. Ne ograničavamo mogućnosti za zapošljavanje ili napredovanja u karijeri na osnovu godina starosti, invaliditeta, etničke pripadnosti, pola i seksualne orijentacije, veroispovesti, trudnoće, ili drugih karakteristika koje nisu povezane sa profesionalnim kompetencijama. Svi zaposleni treba da imaju jednaku mogućnost da doprinesu ukupnom rezultatu i da napreduju u karijeri isključivo zahvaljujući profesionalnim dostignućima.

U okviru obaveznih kurseva i obuka, svi naši zaposleni pohađaju obuku o ljudskim pravima, kako u okviru treninga orijentacije za novozaposlene, tako i u okviru raznih obuka za obnavljanje znanja za postojeće zaposlene.

Sloboda udruživanja

Naša ambicija je da budemo poslodavac za primer u svim zemljama gde poslujemo širom sveta, što podrazumeva da obezbedimo poštene uslove rada za sve naše zaposlene. Posvećeni smo poštovanju svih međunarodno priznatih ljudskih prava u skladu sa Rukovodećim principima Ujedinjenih nacija (UN) o poslovanju i ljudskim pravima. Ophođenje prema ljudima sa poštovanjem i dostojanstvom su osnovni principi naše organizacione kulture i ujedinjuju sve nas u PMI-u.

Za našu kompaniju, poštenu uslovi rada su definisani kao sagledavanje radnih odnosa kroz stalni angažman i socijalni dijalog, uz promovisanje slobode udruživanja i prava na kolektivno pregovaranje. Posvećeni smo poštovanju prava zaposlenih da osnivaju ili se pridruže sindikatima i drugim organizacijama koje predstavljaju zaposlene po svom izboru. Promovišemo saradnju na pitanjima od zajedničkog interesa i poštujemo visoke standarde zapošljavanja i radnih odnosa.

U okviru Philip Morris Operations a.d. Niš aktivno je 5 sindikata, sa kojima postoji veoma bliska i konstruktivna saradnja, a sve bitne odluke vezane za zaposlene donose se uz redovne konsultacije sa njima. U kompaniji je na snazi i Kolektivni ugovor, koji je obnovljen u novembru 2022. godine na period od naredne 3 godine. Potpisivanje novog kolektivnog ugovora, koji je prema utiscima svih učesnika ovog procesa jedan od najboljih i najsvēobuhvatnijih kolektivnih ugovora zaključenih između poslodavaca i socijalnih partnera na nivou naše države, potvrda je izuzetne saradnje koja se gradi godinama između predstavnika zaposlenih i kompanije.

Prijavlivanje nepoštovanja pravila i procedura

Kompanija ne dozvoljava bilo kakvo osvetoljubivo ponašanje ili pretnju u bilo kom obliku usmerenu protiv zaposlenih koji u dobroj nameri, prijave kršenje procedura kompanije. U radu sa našim zaposlenima vodimo se principom: „vaša je dužnost da prijavite“.

Da bi se omogućilo pravovremeno prijavljivanje mogućih kršenja pravila unutar kompanije, postoji nekoliko mehanizama: kontaktiranje direktnog supervizora ili rukovodioca odeljenja, obaveštavanje Menadžment tima, prijavljivanje sumnje na kršenje pravila Odeljenju za etiku i poštovanje pravila, Pravnom odeljenju, Odeljenju unutrašnje kontrole ili Odeljenju za ljudske resurse i organizacionu kulturu. Zaposleni takođe može anonimno prijaviti problem putem odgovarajuće digitalne platforme ili kontaktirati Call centar za poštovanje pravila koji je dostupan 24/7.

Kompanija temeljno istražuje sve prijave o neprihvatljivom ponašanju ili kršenju pravila i procedura i sprovodi korektivne mere.

Privatnost i zaštita podataka

Poslednjih godina, značajno je povećana svest o pitanjima privatnosti i kako kompanije pristupaju zaštiti ličnih podataka.

Čak i pre nego što je Direktiva EU o zaštiti podataka o ličnosti (GDPR) stupila na snagu u maju 2018. godine, kompanija PMI je razvila svoj globalni program zaštite privatnosti (GPP) kako bi uspostavila nove globalne standarde za zaštitu privatnosti podataka. Izvan EU, PMI postavlja GDPR kao svoj globalni standard u ovoj oblasti, gde god je to u skladu sa lokalnim zakonom i praksama, obezbeđujući da je cela PMI organizacija usklađena sa visokim standardom zaštite privatnosti. GPP se primenjuje kroz sisteme koje PMI koristi za rukovanje svim vrstama ličnih podataka kojima raspolažu PMI filijale i dizajniran je da obezbedi usklađenost sa GDPR-om ili drugim relevantnim lokalnim propisima, politikama i praksama u vezi sa poštovanjem privatnosti podataka. GPP je sproveden u Srbiji 2018. godine.

Sprečavanje nezakonite trgovine duvanom

Ilegalna trgovina je stalna i rastuća pretnja, jer tehnologija, globalna trgovina i e-trgovina mogu stvoriti nove mogućnosti da kriminalci koji profitiraju od krivotvorenih i krijumčarenih proizvoda dođu do potrošača. Ilegalna trgovina može izazvati ozbiljne probleme u oblasti javnog zdravlja, a prihodi od nezakonite prodaje koriste se za finansiranje drugih kriminalnih aktivnosti. Nezakonita trgovina stvara prepreku održivom razvoju, uz gubitke državnih prihoda koji dovode do manje ulaganja u javne usluge i infrastrukturu.

Sprečavanje ilegalne trgovine je, stoga, sastavni deo naših napora da dostignemo operativnu izvrsnost i izgradimo održivu budućnost. Značajno ulažemo u primenu inovativne tehnologije kako bismo obezbedili naš lanac snabdevanja i zaštitili potrošače i naše brendove, dok paralelno saradujemo sa drugima kako bismo pomogli u borbi protiv ilegalne trgovine.

Naša kompanija u Srbiji saraduje sa nadležnim organima i drugim partnerima iz javnog i privatnog sektora na sprečavanju i smanjenju ilegalne trgovine PMI proizvodima, uključujući kontinuirani rad u okviru Koordinacionog tela Vlade Republike Srbije za borbu protiv sive ekonomije na čijem je čelu ministar finansija, kao i Radne grupe za borbu protiv krijumčarenja duvana na čelu sa direktorom policije. Pored ključnih aktivnosti u okviru ovih radnih grupa, naša kompanija aktivno učestvuje u inicijativama poslovnih udruženja na temu suzbijanja šverca i sive ekonomije kao što su Naled, AmCham, FIC i Privredna komora Srbije.

Odgovorno zastupanje i poštovanje fiskalnih praksi

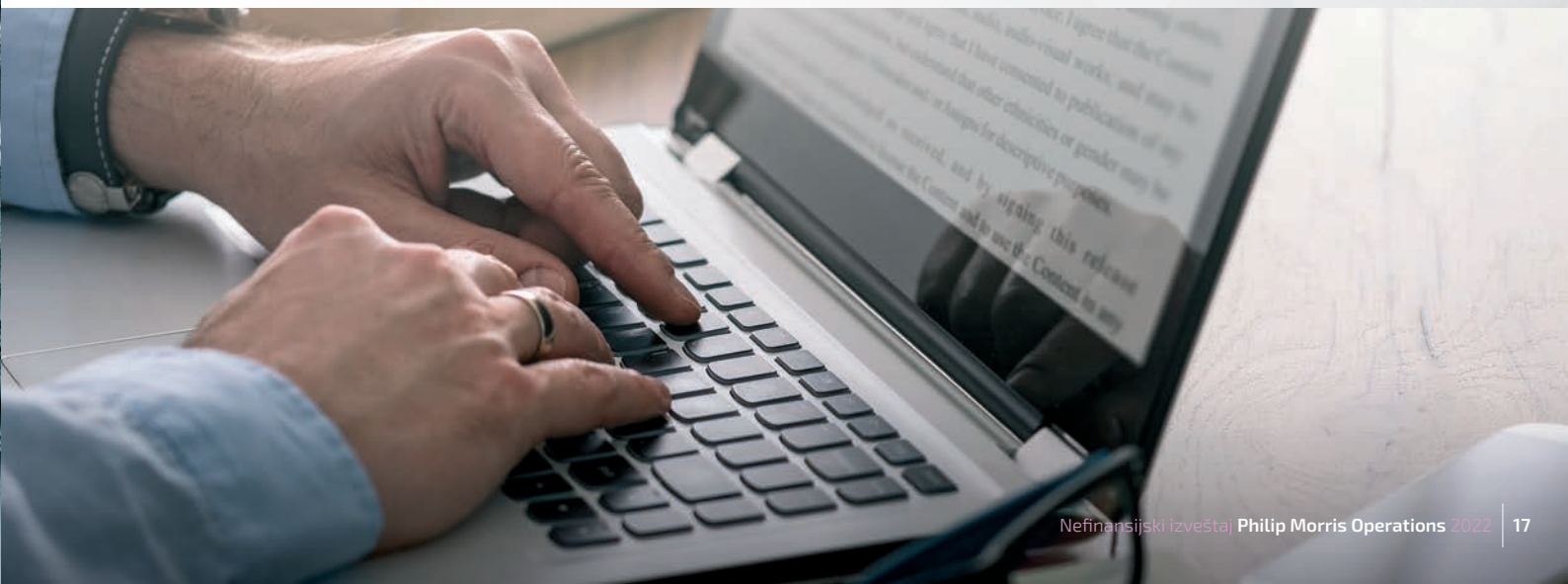
Za PMI, odgovorno zastupanje se odnosi na društveno zalaganje u skladu sa zakonom, profesionalnim standardima i etičkim principima, kao i internim procedurama kompanije. To znači da se prilikom zastupanja svojih pozicija kod zainteresovanih strana i ostalih društvenih činilaca ponašamo fer, pošteno i uz puno poštovanje drugih strana.

PMI teži da bude dobar korporativni građanin u svakoj zemlji u kojoj posluje. Plaćanje poreza u skladu sa realizovanim poslovnim aktivnostima nije samo dužnost, već i ključna stvar koju svaka kompanija treba da uradi kao deo odgovornog poslovanja u zajednici.

Sprečavanje korupcije

Podmićivanje je neprihvatljivo za našu kompaniju, jer podriiva vladavinu prava i šteti društvu. Verujemo da poslovni ciljevi nikada ne bi trebalo da se postižu na nepošten način. Dosledno se držimo ovog principa, kako ne bismo ugrozili legitimitet našeg delovanja i naš ugled.

Nikada ne nudimo niti dajemo mito, niti dozvoljavamo bilo kome da plaća mito u ime naše kompanije. Izuzetno smo oprezni kada dajemo bilo kakve poklone ili usluge koji bi mogli izgledati kao pokušaj uticaja na profesionalne postupke ili odluke osobe koja ih prima. Nikada ne dajemo novčane naknade ili poklone državnim službenicima u zamenu za ubrzavanje određene procedure ili pružanje usluga mimo zakonskih rokova ili procedura. Naša kompanija ima internu proceduru koja detaljno reguliše ovu oblast i daje jasne smernice zaposlenima u pogledu svih interakcija sa državnim organima i službenicima.

Briga o ljudima
sa kojima radimo

6.3 Briga o ljudima sa kojima radimo

Kontinuirano unapređenje uticaja koji imamo na društvo i zajednicu unutar i izvan naših operacija je od suštinskog značaja za dugoročni uspeh naše kompanije. Promovisanje bezbednog i zdravog radnog okruženja je od vitalnog značaja. U našim fabrikama, kancelarijama, laboratorijama, maloprodajnim objektima i za naše prodajne timove na terenu, trudimo se da stvorimo bezbedno i sigurno radno okruženje koje doprinosi motivaciji ljudi koji u njemu rade.

Zdravlje, bezbednost i dobrobit zaposlenih

Okruženje koje pruža osećaj sigurnosti i brige o zaposlenima je preduslov za produktivan rad. Potpuno smo posvećeni tome da obezbedimo sigurno i bezbedno radno okruženje za sve zaposlene, poslovne partnere i saradnike, kao i posetioce koji borave u našim poslovnim prostorijama. Naša odgovornost se ne zaustavlja na kapiji naše fabrike; očekujemo da naši dobavljači i poslovni saradnici podjednako brinu o bezbednosti i sigurnosti svojih zaposlenih.

Uslovi rada u našoj kompaniji su regulisani našim Vodičem za uspeh (naš kodeks ponašanja) i našim principima i praksama iz oblasti zdravlja, bezbednosti i sigurnosti. Ovi standardi se redovno ažuriraju, a zaposleni prolaze obuke kako bismo osigurali da svi timovi razumeju i poštuju pravila. Naši programi obuke pokrivaju sve aspekte zdravlja i bezbednosti, uključujući procenu rizika, svakodnevno korišćenje alata kojima unapređujemo bezbednost, istragu incidenata, standarde i procedure. Naša kompanija često postavlja standarde koji su iznad onih propisanih zakonima u ovoj oblasti, jer stalno pokušavamo da unapredimo naš sistem bezbednosti.

U tom cilju, sprovodimo:

- Izradu i redovno preispitivanje strategija i planova zaštite na radu
- Procenu rizika u cilju identifikacije i kontrole rizika po zdravlje zaposlenih, izvođača radova, posetilaca i životne sredine
- Obuku i informisanje radnika o pitanjima zdravlja i bezbednosti
- Promovisanje organizacione kulture u kojoj su pitanja zdravlja i bezbednosti sastavni deo naših aktivnosti
- Istragu i analizu incidenata kako bi se preduzele preventivne mere da se takvi slučajevi ne dešavaju u budućnosti

Vršimo procene rizika da bismo identifikovali opasnosti i primenili neophodne kontrole, a postavljeni ciljevi u vezi sa incidentima pomažu nam da procenimo efikasnost naših procedura i programa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Naše praćenje parametara i rezultata iz oblasti zdravlja i bezbednosti je eksterno verifikovano od strane SGS - vodeće svetske kompanije za testiranje, kontrolu i sertifikaciju.

PMI ima sertifikate ISO 45001 i ISO 14001.

Sve ove mere su posebno važne za fabričko okruženje. Vršimo procenu rizika u vezi sa radnim mestima, opremom, prostorom ili tehnološkim procesom da bismo identifikovali i sprečili povrede, opasnosti po zdravlje zaposlenih u fabrici ili nepoštovanje regulatornih zahteva. Tim za procenu rizika uključuje zaposlene koji su direktno uključeni u relevantni proces u sektoru proizvodnje, izvođače (ako je potrebno), eksperte iz relevantnih tehničkih oblasti i predstavnike Odeljenja za održivost proizvodnje.

Na nedeljnom nivou, članovi menadžmenta fabrike realizuju posebne aktivnosti za sprečavanje incidenata koje omogućavaju da se prepoznaju i procene rizici i opasnosti u okviru radnog okruženja u fabrici, identifikuju trendovi u pogledu potencijalnih rizika i planiraju redovna (preventivna) poboljšanja u cilju eliminisanja rizika.

Ove aktivnosti uključuju:

- Procenu ponašanja (Behavioral Observation System-BOS) - sistem koji pomaže u prevenciji povreda tako što se podstiče bezbedno ponašanje, identifikuju nebezbedne aktivnosti i razlozi za pojavu ovih aktivnosti koje treba eliminisati. BOS alat koriste svi zaposleni u kompaniji, kao i treća lica. Na kraju svakog meseca, ovaj sistem omogućava da se identifikuju tri najčešća primera ponašanja koja treba unaprediti, na nivou cele fabrike i pojedinačnih odeljenja. Tokom narednog meseca, svako odeljenje se fokusira na to da takvo ponašanje eliminiše ili smanji.
- Sistem „Okidač za bezbednost“ (Safety Trigger) - sistem koji omogućava procenu i identifikaciju bezbednosnih rizika pre svake smene u proizvodnji i određuje akcije neophodne za smanjenje identifikovanih rizika.
- Redovno praćenje - svi procesi eliminacije incidenata se mere i redovno prate, a korektivne aktivnosti se definišu kada je potrebno.

PMI takođe primenjuje koncept „**Misija nula**“ (Mission Zero), čiji je cilj smanjenje rizika od povreda na radu, poboljšanje uslova rada i poboljšanje bezbednosne kulture radnika.

Ovaj koncept podrazumeva uvođenje u bezbednosnu kulturu jednostavnih, ali u isto vreme izuzetno važnih principa:

- Bezbednost je vrednost
- Verujemo da se svaki incident može sprečiti
- Bezbednost je odgovornost svakog od nas
- Od naših zaposlenih očekujemo bezbedno ponašanje uvek i svuda - na poslu i kod kuće

U okviru *Mission Zero* koncepta, pored obavezne obuke svih zaposlenih iz oblasti zaštite na radu, organizujemo sesije i interne događaje za podizanje svesti zaposlenih kao i različite programe sa ciljem da svakog zaposlenog uključimo u razvoj bezbednosne kulture. U toku 2022. godine realizovan je program koji je prirodan nastavak programa **STOP.THINK.ACT.** realizovanog prethodne godine koji ima za cilj da angažuje zaposlene kroz fokusiranje na bezbedno ponašanje i procenu rizika od različitih redovnih ili rutinskih situacija i aktivnosti. Novi program, pod nazivom **STOP 5 SEC.** ima za cilj da ohrabri zaposlene da neposredno pre početka aktivnosti zastanu na 5 sekundi, razmisle i urade brzu procenu rizika (QRP), i tek nakon toga, uz korektivne akcije ukoliko ih ima, bezbedno realizuju planiranu aktivnost.

Čvrsto verujemo da nema boljeg načina da uočite potencijalne opasnosti i sprečite povrede nego da uključite zaposlene koji direktno rade na određenim pozicijama tako što će posmatrati ponašanje i davati predloge za stalna poboljšanja. Predložio

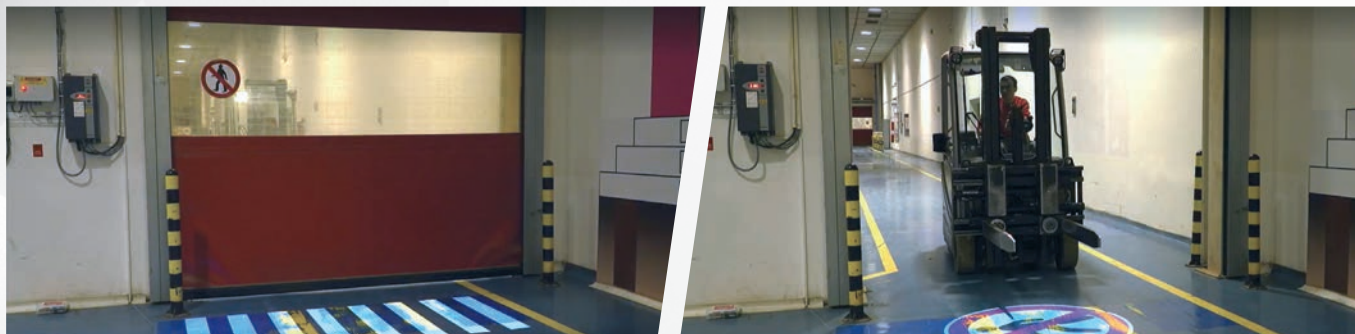

zaposlenih se uvek pažljivo razmatraju, a najbolji nagrađuju i realizuju u praksi. Ipak, i pored kontinuiranih aktivnosti u pogledu bezbednosti i zdravlja na radu koje obuhvataju kako PMI zaposlene tako i treća lica koja rade u okviru naše kompanije, u 2022. godini u PMOP-u su zabeležene 2 povrede trećih lica, te je kompanija sprovela detaljnu istragu i shodno tome sprovela mere sa ciljem smanjenja rizika od nastanka povrede.

Neke od sprovedenih dodatnih mera sa ciljem unapređenja bezbednosti u 2022. godini u fabrici u Nišu:

- Instalacija zaštitne mreže u Add back zoni
- Instalacija pešačkih barijera nove generacije
- Nabavka hidraulične podizne platforme

U 2022. godini zaposleni u našoj fabrici u Nišu pohađali su preko 750 časova obuke iz oblasti zaštite na radu.

Sa ciljem postizanja što bezbednijih radnih uslova naših zaposlenih, u sektoru pripreme duvana realizovan je projekat instaliranja projektora na više lokacija gde dolazi do ukrštanja pešačkih staza i transportnih puteva. Projektori funkcionišu uz pomoć senzora, koji kada registruje kretanje vozila unutrašnjeg transporta transportnim putem aktivira projektor koji na podu projektuje znak "zabrana kretanja pešaka", a u slučaju slobodnog transportnog puta na podu projektuje otvoren "pešački prelaz". Instaliranjem ovog sistema poboljšali smo saobraćajnu svetlosnu signalizaciju i stvorili bezbednije uslove za kretanje pešaka i vozila unutrašnjeg transporta.

Dobrobit zaposlenih

Održavanje pozitivnog, bezbednog i zdravog radnog okruženja je podjednako važno za zaposlene, ali i za poslovanje kompanije. Briga o mentalnom zdravlju naših zaposlenih, o tome da se oni dobro osećaju u svom radnom okruženju, da su fizički bezbedni, jednako je važno kao i briga o njihovoj finansijskoj sigurnosti. Sve to kompaniji pomaže u upravljanju operativnim troškovima i da neguje kulturu koja privlači i zadržava sjajne ljude.

Naša kompanija je još 2019. godine uvela program fleksibilnog radnog vremena *FLEXability*. Ovaj program omogućava fleksibilan pristup organizovanju radnog vremena, koji treba da pomogne zaposlenima da bolje organizuju svoje vreme kako bi postigli ravnotežu između posla i privatnog života, što ujedno omogućava i da budu zadovoljniji svojim poslom. Tokom proteklih godina ovo je prošireno na dugoročnije mogućnosti rada na daljinu za mnoge naše kolege, posebno one u kancelarijama.

Pored toga, PMI takođe ima Globalni program pomoći zaposlenima (Employee Assistance Program - EAP) u saradnji sa kompanijom *LifeWorks*. U današnjem svetu koji odlikuje brz život, EAP program nudi poverljivu, pravovremenu, kvalifikovanu pomoć i podršku kako bi pomogao u upravljanju raznim složenim životnim situacijama, bez ikakvih troškova. U bilo koje doba dana i godine naši zaposleni mogu dobiti savetodavnu podršku uživo, telefonski ili onlajn u vezi sa širokim spektrom tema ili problema. U sklopu programa naši zaposleni takođe imaju pristup preko 8000+ proverenih i pouzdanih onlajn resursa za dalju podršku (članci, podcasti, e-knjige...).

Bezbednost na putu

Mission Zero se ne odnosi samo na naš proizvodni pogon već i na ostatak naše organizacije, a posebno je važan za naše kolege koji provode dosta vremena za volanom. Za sve vozače službenih vozila sprovodi se redovna obuka bezbedne vožnje. Obuku vožnje po međunarodnim programima sprovodi stručni tim internih i eksternih trenera. Obuka obuhvata časove preventivnih i bezbednosnih mera, kako kroz teoriju, tako i kroz praktične časove vožnje u saradnji sa Nacionalnom vozačkom akademijom NAVAK, tematske seminare na različite teme, razmenu najboljih praksi sa drugim PMI filijalama i kompanijama.

Sva službena vozila su opremljena telematiks sistemom koji prikuplja podatke o svakom vozaču u smislu njegovih performansi i stila vožnje. Ovo omogućava timu da pravi analize i daje preporuke vezane za tehnike vožnje koje se mogu unaprediti za svakog vozača službenog automobila, a zaposlenima omogućava da unaprede svoje vozačke veštine kroz teorijsku i praktičnu obuku.

Podacima o korišćenju službenih vozila, poput podataka o povredama, statistike u vezi nesreća, potrošnje goriva i emisije izduvnih gasova, upravlja se kroz centralizovan sistem iz centrale naše kompanije u Švajcarskoj, i koriste se za analize i izveštavanje. Ključni podaci o nezgodama se redovno prate, a svaka saobraćajna nezgoda se detaljno analizira kako bi se identifikovali glavni uzroci i kako da se oni izbegnu u budućnosti.

- **Broj pređenih kilometara službenim vozilima u 2022. godini - 3,238,994 km**
- **Broj incidenata u kojima su učestvovala službena vozila u 2022. godini - 1 incident**

Prepoznavanje i zadržavanje talenata

Naš dugoročni poslovni uspeh zavisi od sposobnosti da privučemo i zadržimo talentovane ljude. Njihova posvećenost i angažovanje su od vitalnog značaja u svakoj funkciji u okviru naše organizacije. Posvećenost, talenat, otvorenost i strast naših zaposlenih omogućavaju bržu tranziciju naše kompanije u organizaciju koja je potpuno usmerena na potrošače i fokusirana na nauku i inovacije. Zato je ulaganje u naše zaposlene ključno za naš uspeh sada i u budućnosti.

Za PMI, upravljanje talentima podrazumeva dve glavne oblasti: kreiranje pozitivnog radnog okruženja koje može da privuče potencijalne buduće zaposlene i u kome sadašnji zaposleni mogu lično i profesionalno da napreduju, kao i gde mogu da razviju karijere kojima će biti zadovoljni.

Odluke u vezi sa zapošljavanjem i karijerom zaposlenih donosimo isključivo vodeći računa o njihovim profesionalnim sposobnostima

i zaslugama. Ne ograničavamo mogućnosti za zapošljavanje ili napredovanje u karijeri na osnovu godina starosti, trudnoće, invaliditeta, etničke pripadnosti, pola i seksualne orijentacije, veroispovesti ili drugih ličnih karakteristika.

Pružamo zaposlenima mogućnosti da uče, rastu i doprinose odličnim rezultatima dok se istovremeno stalno prilagođavamo očekivanjima koja zaposleni imaju od svojih poslodavaca.

Prilikom formiranja sistema nadoknada nastojimo da svakom zaposlenom obezbedimo paket nadoknada koji bi nam omogućio da privučemo, motivišemo i zadržimo najbolje i najtalentovanije ljude. Poslednjih sedam godina, Philip Morris u Srbiji je prepoznat kao jedan od najboljih poslodavaca u zemlji od strane Top Employer instituta i dobio sertifikat Top Employer (Najbolji poslodavac).

Obuke i razvoj

PMI u Srbiji pruža mnoge mogućnosti za razvoj od prvog dana u kompaniji, tako da svako može da stekne specijalizovana znanja u vezi svog posla i bolje razume kako poslujemo i koje procese imamo. Svaki zaposleni može da pristupi stotinama opcija za obuku, bilo u učionici ili elektronski, preko naše digitalne platforme za učenje FUSE.

U principu, koristimo mešoviti pristup učenju, gde se e-kursevi, obuka na poslu, učešće u projektima i obavljanje svakodnevnih zadataka uz povratne informacije od supervizora i kolega kombinuju sa tradicionalnim obukama u učionici.

Philip Morris u Srbiji takođe ima za cilj da pomogne svojim zaposlenima i trećim licima da pristupe alatima za učenje jezika, preko međunarodne Rosetta Stone platforme, kako bi im pomogao da steknu jezičke veštine koje su im potrebne za obavljanje sadašnje pozicije ili razviju potencijal za ispunjavanje zahteva budućih pozicija. Paketi su dostupni svim zaposlenima i uključuju dodatne funkcije kao što su online sesije sa izvornim govornicima, kako bi se poboljšale veštine konverzacije.

Ovo je samo nekoliko primera kako se trudimo da doživotno učenje i razvoj kompetencija budu integrisani u svakodnevni život i našu organizacionu kulturu, u skladu sa korporativnom strategijom održivog razvoja.

Prihvatanje različitosti i inkluzija

Cilj naše kompanije je da neguje različitosti unutar organizacije i inkluzivno okruženje u kome svi zaposleni osećaju da se prema njima odnosi s poštovanjem, da imaju podršku i da su uključeni u aktivnosti kompanije, jer tada mogu da pruže svoj maksimum.

Jedna od oblasti koju je naša kompanija prepoznala kao ključnu za postizanje ovog cilja, jeste bolja ravnoteža polova na rukovodećim pozicijama. Ovo predstavlja jedan od prioriteta za PMI, i drago nam je da možemo da podelimo da je kompanija ispunila globalni cilj od 40% rukovodećih pozicija koje zauzimaju žene zaključno sa 2022. godinom. U PMI ograncima u Srbiji ovaj procenat je još bolji te 47% rukovodećih pozicija zauzimaju žene, dok je u PMOP-u taj procenat 48,4%.

Takođe smo ponosni što od 2019. godine imamo sertifikat o jednakoj zaradi - EQUAL-SALARY. Ovaj važan sertifikat, koji izdaje nezavisna međunarodna fondacija EQUAL-SALARY, dokaz je naše posvećenosti da svima pružimo jednake mogućnosti unutar organizacije. Pored toga što osiguravamo da podjednako plaćamo žene i muškarce za jednak rad, imamo procedure i smernice u vezi sa fleksibilnim radnim aranžmanima i roditeljskom podrškom za roditelje oba pola.

**EQUAL-SALARY
CERTIFIED**

Benefiti za zaposlene

Pored fleksibilnih radnih aranžmana opisanih ranije u ovom poglavlju, naša kompanija u Srbiji trudi se da pruži podršku zaposlenima u postizanju zdrave ravnoteže između posla i privatnog života, kroz niz namenskih programa.

Shvatamo da važni događaji u našim životima zaslužuju više vremena ili više resursa. Stoga, pored zakonski definisanog prava na godišnji odmor i regres za godišnji odmor, odobravamo dodatne dane odmora na osnovu godina radnog staža, ili za posebne prilike u životu naših zaposlenih kao što su brak ili rođenje deteta, između ostalog.

Ugovor na neodređeno vreme u našoj kompaniji pruža zaposlenima pogodnost dodatnog programa zdravstvenog osiguranja, omogućavajući im pristup nizu zdravstvenih usluga (uključujući po potrebi hirurške intervencije i lečenje težih bolesti) u širokoj mreži medicinskih centara u Srbiji. U okviru ovog programa posebno prepoznajemo značaj preventivnih zdravstvenih pregleda i podstičemo zaposlene da planiraju godišnje sistematske preglede u nekom od zdravstvenih centara koji su deo ovog programa.

Takođe shvatamo da neželjeni događaji kao što su nesreće i smrtni slučajevi ozbiljno utiču na zaposlene i članove njihovih porodica, stoga su naši zaposleni stalno osigurani od bilo koje nezgode ili smrtnog slučaja.

Osim ovih dodatnih zdravstvenih programa i programa osiguranja, na raspolaganju su i brojni drugi programi beneficija, uključujući program putnog osiguranja, zdravstvenog osiguranja članova porodice, solidarne pomoći (u slučaju teške/duge bolesti zaposlenog ili člana uže porodice, potrebe za zdravstvenom

rehabilitacijom, teškog materijalnog stanja, itd.), podrške u obrazovanju dece zaposlenih samohranih roditelja i drugo. Kolegama koji su tek postali roditelji i njihovim partnerima pomažemo da još više uživaju u rođenju ili usvajanju deteta kroz jednokratnu pomoć za svako dete. Svake godine sva deca naših zaposlenih do 10 godina dobiju i poklon vaučere za novogodišnje praznike.

Znajući da je fizička aktivnost ključna za zdravlje i dobrobit naših zaposlenih, u našoj fabrici u Nišu na raspolaganju im je potpuno opremljena savremena teretana. Nakon više od dve godine od kako je teretana bila privremeno nedostupna u skladu sa preventivnim merama uvedenim zbog pandemije Covid19, u 2022. godini teretana je ponovo otvorena i dostupna zaposlenima, kako za individualne treninge tako i grupne termine fit-aerobika sa instruktorom. Naša kompanija takođe redovno organizuje mogućnosti za pohađanje časova joge/grupnih treninga za zaposlene u Beogradu.

Nagrade i priznanja

Naš osnovni princip je da osiguramo da naši zaposleni dobiju priznanje koje zaslužuju. Bilo da se radi o individualnom doprinosu ili učešću u projektnom timu koji je značajno doprineo rezultatima kompanije, razvili smo i implementirali konkurentne programe nagrađivanja i priznanja koji podstiču ljude da daju svoj maksimum.

Svake godine se dodeljuje veliki broj različitih nagrada, od formalnih nagrada za uspešan završetak složenih poslovnih zadataka i projekata, do vaučera ili malih poklona za učešće u različitim internim aktivnostima angažovanja zaposlenih koje organizujemo tokom cele godine.

Što se tiče formalnih nagrada, u 2022. u PMI ograncima u Srbiji dodelili smo ukupno 972 nagrade, od kojih je 868 nagrada dodeljeno kolegama iz PMOP-a.

Prikupljanje povratnih informacija zaposlenih

Efikasan i redovan dijalog sa zaposlenima je za nas izuzetno važan. Svake godine sprovodimo nekoliko istraživanja mišljenja zaposlenih (eNPS) kako bismo saznali kakva su njihova očekivanja i kakvo je njihovo mišljenje o radu u našoj kompaniji. eNPS anketa nam omogućava da utvrdimo u kojoj meri su naši zaposleni spremni da preporučie našu kompaniju kao poslodavca svojoj porodici i prijateljima. Ovaj indikator je zasnovan na NPS sistemu - *Net Promoter Score* metodologiji, u skladu sa aktuelnom praksom kompanija koje su potpuno orijentisane na klijente.

Visoki procenat učešća zaposlenih u svakoj anketi najbolji je dokaz da su zaposleni spremno prihvatili priliku da podele svoje povratne informacije. Ankete su odličan alat za identifikaciju oblasti koje su dobre, ali i onih u kojima možemo raditi na unapređenju, što nam omogućava da zajedno sa našim zaposlenima kontinuirano stvaramo odlično radno okruženje.

Mogućnosti za studente

Naša kompanija nudi i atraktivan program plaćene prakse pod nazivom "INKOMPASS". Ovaj program je namenjen studentima završnih godina različitih smerova, koji tečno govore engleski jezik. Ovaj program pruža priliku da studenti provere svoja znanja u praksi, steknu dragoceno iskustvo, upoznaju se sa strukturom i poslovnim procesima kompanije i predstave se kao budući potencijalni zaposleni. Praksa se zasniva na konkretnim projektima i zadacima koje treba realizovati u datom periodu prakse, a svaki od tih projekata je pažljivo osmišljen kako bi omogućio studentima da uče i razvijaju svoje veštine, dok istovremeno obavljaju stvarne radne zadatke koji su važni za kompaniju.

U 2022. smo organizovali ovaj program plaćene prakse za ukupno 14 studenata, od čega 6 u Nišu i 8 u Beogradu.

Projekti u zajednici

Naša kompanija je veoma posvećena pružanju podrške zajednici u kojoj posluje i gde žive i rade naši zaposleni i njihove porodice, naši poslovni partneri i dobavljači, i ove aktivnosti su uređene internom procedurom. Čvrsto verujemo da strateška podrška zajednici može ne samo da pomogne u rešavanju društvenoekonomskih ili ekoloških problema, već i da kroz razvojne projekte otvori mogućnosti da zajednica postane otpornija na izazove i napreduje.

Od kada je Philip Morris počeo sa radom u Srbiji, od 2003. godine, uložili smo preko 20 miliona dolara u različite projekte i dugoročne programe koji su uglavnom bili usmereni na podršku obrazovanju, preduzetništvu, nauci i inovacijama. Neki od naših dobro poznatih programa tokom godina uključivali su „Pokreni se za posao“, „Pokreni se za budućnost“ i „Pokreni se za nauku“ koji su omogućili

mnogim generacijama preduzetnika, studenata i naučnika da ispune svoj potencijal i doprinesu razvoju Srbije. Naš primarni moto je da prepoznamo i nagradimo talenat, vredan rad i posvećenost, i pomognemo takvim ljudima da ostvare svoje ideje ovde u Srbiji, pomažući tako da raste i razvija se čitava zajednica.

Krajem 2020. godine započeli smo aktuelni donatorski program StarTech, koji je trenutno naš primarni program podrške zajednici u Srbiji.

Volontiranje zaposlenih

Naša kompanija podstiče volontiranje svojih zaposlenih, i već godinama unazad podržava različite inicijative koje uključuju hiljade naših zaposlenih. Cilj nam je da dodatno osnažimo naše zaposlene i podstaknemo volonterski rad kao redovnu aktivnost zaposlenih. Verujemo da omogućavanje našim zaposlenima da se bave ciljevima koji su im važni u životu čini organizaciju jačom.

PMOP je i u 2022. podržao dve akcije u kojima redovno učestvuju naše kolege. Akcije koje u Nišu svake godine organizuje lokalni radio Banker, u saradnji sa JKP Medijana, pod nazivom „Trash Challenge Niš“ i „Neka Niš diše“, okupljaju u proseku preko 200 volontera iz raznih kompanija, među kojima je i naša. Ove akcije imaju za cilj da podignu svest sugrađana o zaštiti životne sredine i potrebi da brinemo o svom gradu.

Tokom 2022. godine naši zaposleni su očistili veliki prostor za odmor i rekreaciju pored reke Nišave u Duvaništu, i zasadili 45 stabala na dve gradske lokacije – obala reke Nišave u Medoševcu i osnovna škola u Medoševcu. Nastojimo da ovu praksu podržimo i u narednom periodu, a takođe i uključimo još veći broj naših zaposlenih kao i članove njihovih porodica.

STARTECH 2022

OD INOVACIJA DO ZVEZDA

Šta je StarTech?

StarTech je trogodišnji projekat, vredan 5 miliona dolara, za podršku inovacijama i digitalnoj transformaciji srpske privrede, koji sprovodi NALED, a u potpunosti finansira naša kompanija. Projekat StarTech se realizuje u saradnji sa Vladom Republike Srbije.

Projekat ima za cilj da ubrza rast preduzeća u Srbiji i podstakne transformaciju iz tradicionalne u digitalnu ekonomiju pružanjem podrške u vidu grantova i ekspertize, poboljšanjem uslova za inovativno preduzetništvo i promocijom inovativnih srpskih kompanija. StarTech je ujedno i najveći razvojni projekat u Srbiji koji u potpunosti finansira privatna kompanija.

Projekat se sastoji od tri glavna stuba:

- Direktna finansijska i stručna podrška srpskim kompanijama
- Unapređenje uslova za razvoj inovacija i digitalne ekonomije
- Promocija inovacija, inovatora i Srbije kao investicione destinacije

Na poziv za finansijsku podršku u 2022. godini pristiglo je 197 prijava, što pokazuje da postoji veliko interesovanje među start up i već postojećim kompanijama.

Nagrađeni projekti u brojkama u 2022.:

- Program je podržao ukupno 28 projekata
- Ukupan iznos izdvojen za finansijsku podršku projekata 976,488 USD.
- Prepoznate su inovativne i kreativne ideje kao što je platforma za zdravstvene konsultacije, razvojna platforma za primenu veštačke inteligencije, platforma za upravljanje i analizu podataka iz mašina i alata, rešenje za uzgoj pčela u kućnim uslovima, itd.

Unapređenje uslova za inovacije i digitalnu transformaciju

U cilju podsticanja dijaloga, pokretanja reformi zasnovanih na analizi i koordinaciji inicijativa javnog, privatnog i civilnog sektora, u okviru projekta StarTech je 2021. godine osnovana Laboratorija za inovativnu politiku.

Kroz istraživanje mišljenja biznisa i građana, situacione analize, javnu kampanju kao što je „Mesec inovacija“ i uključivanje široke zajednice u dijalog – Laboratorija je radila na mapiranju izazova i identifikovanju preporuka (Siva knjiga inovacija) za poboljšanje uslova za inovacije i digitalnu transformaciju privrede. Laboratorija takođe doprinosi izradi nacionalne strategije razvoja start-up ekosistema i podržava rad Saveta Vlade Srbije za digitalnu ekonomiju, osnovanog u septembru 2021. godine na inicijativu StarTech-a, uz podršku premijerke Srbije.

Program je nastavljen i u 2022. godini i ponosni smo što možemo da podelimo sa Vama da su usvojeni predlozi Laboratorije inovativnih politika za izmenu regulative za frilensere, a tim se nastavlja aktivnost na ovom planu kroz podršku u izradi softvera i obuka za njegovo korišćenje. Na inicijativu StarTech-a i digitalne zajednice produženo je ograničenje rasta mesečnih obaveza do najviše 10% za paušalce. Ovaj program se nastavlja u 2023. i radujemo se što ćemo u narednim izveštajima podeliti napredak sa vama.

A close-up photograph of a person's hands, with pink nail polish, gently holding a small, delicate white snowflake flower. The flower has six petals and a green stem with a small green bud at the top. The background is blurred, showing green foliage and a wooden surface. The overall tone is soft and natural.

Zaštita životne sredine

6.4 Zaštita životne sredine

Efikasno upravljanje zaštitom životne sredine u okviru naših operacija i lanca snabdevanja daleko je više od zahteva važećih zakona i propisa u našoj zemlji. Posvećeni smo stalnom unapređenju naših poslovnih aktivnosti kako bismo postigli najviše standarde održivosti, u skladu sa globalnim Manifestom o zaštiti životne sredine koji je objavila kompanija PMI (za više informacija pogledajte PMI [Environmental Commitment](#)).

Iako je poboljšanje ekoloških performansi u okviru naših proizvodnih aktivnosti od vitalnog značaja, većina uticaja naših operacija na životnu sredinu nastaje negde drugde u okviru lanca vrednosti, a posebno u pogledu otpada koji generišu potrošači. Zato je saradnja sa dobavljačima, maloprodavcima, udruženjima građana i državom ključna za postizanje ekoloških ciljeva.

Klimatske promene

Klimatske promene su jedan od najvećih problema sa kojima se društvo suočava na globalnom nivou. Postoji naučni konsenzus o ciljevima za smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte (GHG), ali ono što je neophodno je akcija svih činilaca u društvu da bi se ovi ciljevi postigli.

Na globalnom nivou, PMI je prepoznat kao klimatski lider i mi kontinuirano radimo sa našim dobavljačima kako bismo ostvarili naše ciljeve, postavljene prema naučno utvrđenoj metodologiji. PMI svake godine dostavlja svoje rezultate CDP-u, a u 2022. godini smo ostvarili „trostruki A“ rezultat za liderstvo u održivosti treću godinu godinu za redom. PMI je jedna od 12 kompanija širom sveta, od ukupno 1000 prijavljenih, koja je nosilac prestižnog A priznanja u sve tri kategorije - klima, šume, vode.

Ažuriranje planova

PMOP je u 2022. inicirao reviziju i izradu nekih od planskih dokumenata od velike važnosti u ovoj oblasti:

- Procena rizika od katastrofa
- Plan zaštite od udesa
- Plan zaštite i spasavanja
- Plan zaštite od požara
- Plan upravljanja otpadom
- Plan merenja emisija zagađujućih materija u vazduhu
- Akcioni plan za postepeno dostizanje graničnih vrednosti emisije zagađujućih materija u vodi

Testiranje Plana zaštite od udesa

U okviru sjajne saradnje koju imamo sa Sektorom za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova i Vatrogasno-spasilačke jedinice u Nišu, i u skladu sa godišnjim planom aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, u aprilu 2022. godine organizovana je vežba, tj. testiranje Plana zaštite od udesa, kao zajednička planirana aktivnost naše kompanije i Ministarstva. Vežba je počela simulacijom izlivanja hemikalija, požarom, reakcijom timova, a evakuacione sirene oglasile su se unutar zgrade proizvodnje. Akcija je uspešno sprovedena i pokazala da kontinuirana saradnja donosi veliku spremnost za reakciju u slučaju da dođe do nepredviđenih okolnosti.

Dekarbonizacija naših operacija

Naša kompanija je na globalnom nivou objavila cilj da nameravamo da ostvarimo ugljeničnu neutralnost u našim direktnim operacijama do 2030. godine, a ova obaveza se odnosi na naše proizvodne pogone, kancelarije i magacine, i vozni park kompanije. Da bismo ostvarili ovu ambiciju, kombinujemo dobre prakse upravljanja procesima sa strateškim energetske ulaganjima u svim našim operacijama. Ulažemo u optimizaciju energetske i procesne efikasnosti i zamenu energije dobijene iz fosilnih goriva onom dobijenom iz obnovljivih izvora. Kompenzaciju naše apsolutne emisije ugljen dioksida kupovinom zelenih sertifikata koristimo samo kao poslednje sredstvo – kada maksimalno iskoristimo sve mogućnosti za smanjenje emisija putem energetske efikasnosti i korišćenja obnovljive energije.

U PMOP-u u Srbiji smo ovu potrebu da se aktivno uključimo u adresiranje globalnih klimatskih izazova videli kao šansu da u našoj zemlji implementiramo dobre prakse i inovativne projekte u oblasti energetske efikasnosti, korišćenja obnovljivih izvora energije i smanjenja ugljeničnog otiska. Iz godine u godinu pravimo ambiciozne planove i realizujemo različite projekte u cilju povećanja efikasnosti.

Rezultati u 2022. u odnosu na 2021. na osnovu sprovedenih lokalnih inicijativa u našem proizvodnom pogonu:

- **Specifična potrošnja energije smanjena je za 5.1%**
- **U toku 2022. godine emisija ugljen dioksida iz naših direktnih operacija u fabrici smanjena je za 4.8% u odnosu na 2021.**

Lokalne inicijative sprovedene 2022. godine:

1. Rekuperacija toplote u FTD-ju (Flash Tower Drying)
2. Implementacija Cryogen X4 projekta u čilerskom postrojenju
3. Povezivanje bojlera u zgradi administracije na sistem rekuperatora toplote sa vakuum pumpama u zgradi proizvodnje
4. Automatizacija rasvete u podrumskim prostorijama i zamena rasvete LED panelima u zgradi administracije

Smanjenje našeg ugljeničnog otiska je izuzetno važno i mi kontinuirano planiramo i realizujemo projekte koji imaju za cilj da dostignemo ugljeničnu neutralnost našeg proizvodnog pogona u bliskoj budućnosti. U toku 2019. godine na lokaciji PMOP instalirali smo fotonaponsku elektranu. Ovaj pilot projekat je protekao po planu i dao rezultate u skladu sa projektovanim vrednostima. Trenutno se nalazimo u fazi idejnih rešenja za instalaciju solarne elektrane većeg kapaciteta, uzimajući našu posvećenost konceptu održivog razvoja i rastućom potrebom za diverzifikacijom snabdevanja električnom energijom.

Podržavamo inicijative države da kako građane, tako i privredu, uključi u aktivnosti koje imaju za cilj prelazak na obnovljive i održivije izvore energije. Takođe, nadamo se da će država podržati i potencijalno podstaći takva ulaganja preduzeća u narednim godina. U međuvremenu, kao kompanija, trudimo se da maksimalno smanjimo svoj uticaj kroz odgovorno snabdevanje energijom. Sva električna energija koja se koristi u našoj fabrici u Nišu proizvodi se iz obnovljivih izvora energije.

100% električne energije koja se koristi u našoj fabrici dobija se iz obnovljivih izvora energije.

100% električne energije koja se koristi u našoj fabrici dobija se iz obnovljivih izvora energije.

„Zeleni“ vozni park

U skladu sa globalnom strategijom u vezi sa voznim parkom, koja podrazumeva ubrzani prelazak na električne i hibridne automobile i opremanje naših vozila novim tehnologijama u cilju poboljšanja efikasnosti, PMOP u Srbiji koristi isključivo hibridna vozila što je omogućilo smanjenje CO2 emisije naših vozila za 34% u odnosu na prethodni model voznog parka.

Pored toga, mi stalno promoviramo ekološki prihvatljivo ponašanje u vožnji naših korisnika službenih automobila. Svi naši korporativni automobili su opremljeni modernim GPS sistemima koji takođe prate stil vožnje. Analiza dobijenih podataka služi kao podsticaj našim zaposlenima da poboljšaju svoje performanse i smanje potrošnju goriva, što takođe pozitivno utiče na smanjenje emisije CO2.

Upravljanje vodama

Upravljanje vodama

Dobro je poznato da je voda jedan od najvažnijih prirodnih resursa na našoj planeti, ali ujedno i najugroženiji klimatskim promenama. Održivo upravljanje vodama je neizostavan deo borbe protiv klimatskih promena, ali ovaj front je pun prepreka i izazova za mnoge zemlje, uključujući i našu.

Naš cilj je da optimizujemo potrošnju vode u našim operacijama, smanjimo vodeni otisak naših proizvoda i adekvatno tretiramo otpadnu vodu koju generišemo u našoj fabrici.

Da bismo smanjili potrošnju vode u našoj fabrici, vodimo evidenciju o utrošenoj vodi i redovno analiziramo dobijene podatke, pratimo korišćenje vode kroz redovne revizije i inspekcije, optimizujemo režime rada opreme i preduzimamo niz drugih mera za održivu potrošnju vode.

Kao kompanija koja ima razvijenu svest o značaju i zaštiti životne sredine, sprovodimo akcije koje delimo na:

- Društvene akcije, koje uključuju učešće u zajedničkim projektima koji se odnose na širu zajednicu, prikupljanje podataka u vezi sa vodom za procenu najkritičnijih rizika po vodu i prioriternih akcija za ublažavanje ovih rizika, kao i zajedničkih aktivnosti sa lokalnim zainteresovanim stranama u cilju podizanja svesti, deljenja najboljih praksi i povratnih informacija kako bi se angažovala zajednica.

- Tehničko tehnološke aktivnosti, koje uključuju implementaciju tehnoloških rešenja za uštedu vode i unapređenja upravljanja vodom, kao i povezanih najboljih praksi, u cilju ostvarenja konkretnih ušteda, odnosno smanjenja količine vode za piće koja se koristi.

Tehničko - tehnološke aktivnosti u 2022. godini:

1. Ponovno korišćenje otpadne vode iz reverzne osmoze i rashladnih kula na sistemima za vodeno prečišćavanje u procesu pripreme duvana (Scrubbers) - umesto korišćenja pijaće vode iz javnog vodovoda, sada se prerađuje i koristi otpadna voda što doprinosi smanjenju upotrebe pijaće vode.
2. Instalacija 17 dodatnih internih vodomera čime je poboljšan monitoring potrošnje vode i ustrojen sistem praćenja kvarova kako bi se smanjila potrošnja i potencijalni gubici.
3. Izrađen je Akcioni plan za postepeno dostizanje graničnih vrednosti emisije zagađujućih materija u vodi. Detaljnim mapiranjem procesa u krugu fabrike doprineli smo izradi adekvatnih planova. Mapiranjem su identifikovani rizici i definisane mere koje će doprineti smanjenju emisije zagađujućih materija u vodu.
4. Proizvodnja tople vode rekuperacijom toplote sa FTD (Flash Tower Drying) uz uštedu vode sa sistema javnog snabdevanja.

Društvene akcije i aktivnosti u 2022. godini:

1. U organizaciji lokalnog Banker Radia, zaposleni PMOP u proteklih par godina učestvuju u akcijama čišćenja gradskih oblasti uz reku Nišavu, parkova, istorijskih spomenika, zaštićenih oblasti. Svako od akcija pridruži se i aktivno učestvuje oko 80 učesnika - PMOP zaposlenih i članova njihovih porodica.
2. Kako na podizanju svesti moramo početi iz svog dvorišta, jedna od akcija koju smo sprovedi među zaposlenima jeste kampanja podizanja ekološke svesti pod nazivom „Misli globalno, deluj lokalno - naša voda, naš život“. Članovi tima Održivog razvoja i tima Inženjeringa zaposlenima su predstavili rezultate koji su postignuti u smislu smanjenja potrošnje pijaće vode i svih projekata i akcija koji su direktno povezani sa postignutim rezultatima u oblasti odgovornog upravljanja vodom.
3. PMOP je u 2022. godini podržao projekat „Održivo upravljanje atmosferskim vodama u Nišu“ koji sprovodi udruženje građana „Zelena Gradnja“ u saradnji sa Građevinsko-arhitektonskim fakultetom u Nišu. Grad Niš se godinama unazad susreće sa problemom oticanja atmosferskih voda usled obilnih padavina, a svedoci smo da se iz godine u godinu ovakve vremenske prilike sve češće javljaju. Građevinsko-arhitektonski fakultet u Nišu i NVO „Zelena Gradnja“ pokrenuli su projekat ispitivanja različitih materijala i njihove poroznosti, a rezultati ispitivanja će moći da se koriste za buduće infrastrukturne projekte kako bi se pomenuti problem u gradu uspešno reši.
4. Klimaton za mlade inovatore - u organizaciji Climate Innovation Hub, Climate-KIC, Junior Achievement Serbia, NTP Niš i NVO „Zeleni Ključ“ održan je hakaton u kome su pravo učešća imali učenici osnovnih i srednjih škola. Timovima su dodeljeni mentori i definisan zadatak da osmisle inovativno rešenje ili ideju iz oblasti odgovornog i održivog upravljanja vodama. Predstavnik PMOP učestvovao je kao član žirija. Tri prvoplasirana tima posetila su PMOP i upoznala se sa dobrim praksama održivog i odgovornog upravljanja vodama.

U 2022. godini uspeli smo da smanjimo specifičnu potrošnju vode za 3.1% u odnosu na prethodnu godinu.

AWS (Alliance for Water Stewardship)

Kao kompanija čiji je globalni stepen razvoja ekološke svesti na visokom nivou, PMI je 2018. godine započela primenu standarda Alijanse za održivo upravljanje vodama (AWS) sa ciljem da implementira pomenuti standard u svim svojim filijalama. Primenu AWS standarda je 2022. godine započeo i PMOP Niš.

Implementacijom AWS standarda, PMOP radi na tome da ponudi kredibilan, globalno primenljiv okvir za druge velike korisnike vode i zainteresovane strane u našem slivu, u želji da ih podstakne da sagledavaju svoje korišćenje vode, uticaj i zajedničke rizike u vezi sa vodom. Dugoročni cilj je da se udruže snage i postave temelji za saradnju i sinergijsko delovanje ka održivim praksama upravljanja vodom na lokalnoj teritoriji na kojoj svi živimo i poslujemo.

Procenu usaglašenosti sa AWS standardom sprovodi WSAS - Water Stewardship Assurance Services. Početkom novembra meseca 2022. godine od strane WSAS-a organizovana je i sprovedena provera usaglašenosti PMOP u Nišu sa AWS standardom. Finalni izveštaj je dostavljen PMOP-u u prvom kvartalu 2023. godine čime je naša kompanija u Srbiji i zvanično sertifikovana.

O standardu

Vlasnik standarda je organizacija pod nazivom Alliance for Water Stewardship, tj. Alijansa za odgovorno upravljanje vodama, iz Škotske. Ovu asocijaciju čine velike privatne kompanije, državne institucije, zakonodavni organi, javni sektor, manjinske grupe, udruženja, itd. Sve članice ove asocijacije čine globalni program saradnje koji doprinosi održivosti lokalnih vodnih resursa usvajanjem i promovisanjem univerzalnog okvira za odgovorno i održivo upravljanje vodama. Osnova standarda jeste koncept održivog upravljanja vodama i princip „Misli globalno, deluj lokalno“ uz prepoznavanje i angažovanje relevantnih zainteresovanih strana.

PMOP je, u saradnji sa internim i eksternim relevantnim zainteresovanim stranama, pripremio plan upravljanja vodama i akcioni plan na osnovu pet glavnih oblasti od interesa u okviru AWS standarda. (5 main outcomes slika) Kriterijumi za odedivanje relevantnih zainteresovanih strana odnose se na uticaj, zainteresovanost i snagu zainteresovane strane, kao i na zajedničke rizike i izazove koje dele sa PMOP.

Upravljanje otpadom

U svetu sa ograničenim resursima, svi moramo da doprinesemo održivoj budućnosti smanjenjem otpada koji generišemo i odlažemo. Za našu kompaniju, odgovorno upravljanje otpadom podrazumeva smanjenje otpada koji se generiše u našim proizvodnim pogonima i kancelarijama, promovisanje ponovne upotrebe materijala, reciklažu i odgovorno odlaganje.

Resursi koje koristimo u proizvodnji su dragoceni, tako da nam je cilj da obezbedimo da se oni efikasno koriste, izbegavajući kreiranje otpada kada je to moguće. Gde god je moguće, stvaramo novu vrednost od nusproizvoda kroz reciklažu i proizvodnju energije.

Rezultat u 2022. godini: 98.74% otpada reciklirano + 1.23% otpada tretirano insineracijom = 99.97% ukupno tretiranog otpada

Ovo znači da je samo 0,03% otpada koji je nastao u našoj fabrici u 2022. godini odloženo na deponiju. Naša kompanija se tu ne zaustavlja već nam je cilj da što pre postignemo cilj Zero Landfill – 0% otpada odloženog na deponiju. Tokom 2022. godine sproveli smo inicijativu za upotrebu staklene ambalaže umesto plastične, kao i inicijativu za dodatnu separaciju otpada kako bismo još više smanjili količinu otpada koji se odlaže na deponiju.

Kontinuirano unapređujemo proces separacije otpada, kako u proizvodnom procesu tako i u kancelarijama, i tražimo najbolja moguća, odnosno najodrživija rešenja za sve vrste otpada koji nastaje u našoj kompaniji.

Eko dizajn i cirkularnost proizvoda

U kompaniji PMI, posvećeni smo tome da što bolje razumemo i upravljamo uticajima na životnu sredinu i društvo u celom našem lancu vrednosti, uključujući životni ciklus naših proizvoda. Poklanjanje pažnje održivosti proizvoda je posebno važno imajući u vidu da se u srži naše tranzicije ka budućnosti bez duvanskog dima nalaze tehnološki napredni proizvodi koje plasiramo na tržište.

Što se tiče naših bezdimnih proizvoda, PMI je na globalnom nivou postavio ciljeve u pogledu eko-dizajna i cirkularnosti proizvoda koje planira da ostvari do 2025., a koji se odnose na elektronske uređaje, dodatke i duvanske patrone. Više o ovim globalnim ciljevima možete pročitati na sledećem linku: <https://www.pmi.com/sustainability/protecting-the-environment/product-eco-design-and-circularity>

Na postizanju ovih ciljeva rade sve PMI filijale, tako da Philip Morris u Srbiji već blisko saraduje sa našim poslovnim partnerima i lokalnim operaterom za upravljanje otpadom kako bi obezbedio pravilno upravljanje i reciklažu elektronskog otpada (IQOS uređaja). IQOS uređaji prikupljeni preko naše direktne maloprodaje, koji se više ne koriste, rastavljaju se na komponente koje se mogu reciklirati, omogućavajući operateru da obezbedi reciklažu 85% generisanog otpada iz uređaja. Pored toga, nastavljamo da radimo na pronalaženju drugih dostupnih rešenja i održivih opcija za dalje proširenje i unapređenje reciklaže otpada nakon upotrebe.

Sprečavanje nepravilnog odlaganja proizvoda nakon upotrebe

Zagađenje životne sredine otpadom je ono što se dešava kada se otpadni proizvodi nepravilno odlažu. Na taj način se nanosi šteta životnoj sredini, zagađuje zemljište i voda, tako da ovaj problem sve više postaje ozbiljan razlog za brigu u mnogim zemljama. Pošto su pojedinci u velikoj meri odgovorni za ovakvo neadekvatno bacanje otpada, važno je razumeti zašto to rade, kao i kako ih podstaći da ne zagađuju okruženje otpadom.

Iako se većina duvana i papirnog omota cigareta dezintegriše prilikom konzumacije, neki delovi ostaju i nakon konzumiranja. Opušak se uglavnom sastoji od filtera, finog papira, male količine duvana i nekih sastojaka dima koji ostanu u filteru. Dok se fini papir i ostaci duvana brzo razgrađuju, materijal od koga je napravljen filter - celulozni acetat (CA), biopolimer na bazi drveta - sporo se biorazgrađuje.

Mi smo posvećeni bezbednom i odgovornom odlaganju otpada nakon upotrebe i delimo zabrinutost u vezi sa posledicama nepravilnog odlaganja otpada na životnu sredinu. Takođe prepoznajemo svoj deo odgovornosti za očuvanje prirodnog okruženja i verujemo da kroz aktivnu saradnju sa svim zainteresovanim stranama, možemo zajedno da podstaknemo promene ponašanja potrošača.

Dok mnogi potrošači pravilno odlažu svoj otpad, nažalost i dalje previše otpada završava u životnoj sredini. Nastojimo da pomognemo da se promeni ponašanje kako bismo sprečili bacanje opušaka i podstakli pravilno odlaganje otpada. Da bismo ovo realizovali, doneli smo na nivou PMI-a **Anti-Littering Policy** (Politika o sprečavanju nepravilnog odlaganja proizvoda nakon upotrebe) i realizujemo niz aktivnosti gde god PMI posluje kako bismo to ispunili; shodno tome, pokrenuli smo globalne kampanje podizanja svesti kao i kampanje protiv nepravilnog odlaganja otpada u mnogim zemljama.

Pored toga, pozdravljamo akcije čišćenja koje se organizuju u zajednici i podržavamo i ohrabrujemo naše zaposlene da učestvuju u njima. Verujemo da kampanje čišćenja ne mogu i ne treba da reše problem otpada ili da zamene usluge javnog čišćenja, ali podržavamo njihov cilj da podignu svest javnosti o problemu otpada u zajednici.

Za više informacija o našim akcijama volontiranja zaposlenih, pogledajte [stranicu 25](#).

Fotografije koje upotpunjuju izgled Izveštaja o nefinansijskom poslovanju za 2022. godinu, pobjedničke su fotografije internog foto-konkursa na temu održivog razvoja. Zahvaljujemo se svim kolegama koji su učestvovali, a pogotovo pobjednicima: Vladimir Mladenović, Miljan Jančićević, Lazar Stamenković, Miljan Lakić i Maja Radenković.

PHILIP MORRIS OPERATIONS A.D. NIŠ

PHILIP MORRIS OPERATIONS A.D. NIŠ

Bulevar 12. februar 74, 18000 Niš, Srbija

tel: +381 18 55 44 33 email: office.PMOP@pmi.com